

NIEUWSBLAD

Historische Vereniging

Ameide

Tienhoven

Jaargang 23 | nummer 2 | juni 2012

Johan Wulfert
van Brederode,
heer van Ameide

COLOFON

Het nieuwsblad is een uitgave van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven en verschijnt vier keer per jaar.

ISSN: 1569 - 7800

HET BESTUUR

Voorzitter:

H. van den Heuvel Voorstraat 99 4132 AP Vianen tel. 0347-355180

Vice-voorzitter:

G.W. Groenendijk De Geer 7a 4233 HX Ameide tel. 0183-601886

Secretaris:

C.W. Broekman Broekseweg 59 4233 CT Ameide tel. 0183-601811

Penningmeester:

J. Stasse De Bogerd 19 4233 GN Ameide tel. 0183-602488

Algemeen adjunct:

J.A. Maatkamp Lekdijk 18 2769 GA Langerak tel. 0183-602071

Leden:

C. van Gelderen Prinsengracht 43 4233 ET Ameide tel. 0183-602198

D. Siegersma Fransestraat 12 4233 ED Ameide tel. 0183-602676

A. Terlouw-vd Grijn Vijf Akkers 18 4235 AH Tienhoven tel. 0183-602110

J. Verwolf Paramasiebaan 4b 4233 EX Ameide tel. 0183-601749

BESCHERMHEER

dr. C.C. van Stolk, Ambachtsheer van Ameide

ERELEDEN

A.M. den Oudsten, C. Rijnhout, G. Streefkerk en P. Will

CORRESPONDENTIEADRES

C.W. Broekman info@ameide-tienhoven.nl internet: www.ameide-tienhoven.nl

LEZINGEN EN EXCURSIES

H.J. Beckmann h.j.beckmann@planet.nl

J.D.C. Laroo hv@laroo.net

REDACTIE NIEUWSBLAD

H.J. Beckmann h.j.beckmann@planet.nl

C. van der Grijn cvdgrijn@hetnet.nl

B. Provoost bram.provoost@kpnplanet.nl

A. Tukker a.tukker74@hetnet.nl

LEDENADMINISTRATIE

J. Stasse jstasse@hetnet.nl

CONTRIBUTIE

De contributie bedraagt minimaal €15,- per jaar, over te maken op bankrekening-nummer 301952248 van de Rabobank in Ameide, t.n.v. de penningmeester van de vereniging.

Opzegging van het lidmaatschap dient minimaal zes weken voor het eind van het verenigingsjaar te hebben plaatsgevonden.

De redactie besteedt de uiterste zorg aan de in dit nieuwsblad opgenomen artikelen. Onvolkomenheden kunnen echter voorkomen. Het bestuur van de Historische Vereniging aanvaardt dan ook geen aansprakelijkheid voor daaruit voortvloeiend ongerief.

Het is zonder voorafgaande toestemming van de auteur niet toegestaan een artikel of delen daarvan over te nemen, te (doen) publiceren of anderszins openbaar te maken of te verveelvoudigen.

Inhoud juni 2012

- 3 Verenigingsnieuws
- 3 Boeiende lezing over Hugo de Groot
- 3 Hoge Duitse onderscheiding voor ons lid Lo Casteleijn
- 3 Reacties van lezers
- 7 Ongekend grote opkomst bij de algemene ledenvergadering 2012
- 8 “Tussen Kunst en Kitsch” in Ameide
- 9 Dodenherdenking 2012
- 9 Ontwikkeling ledenbestand
- 10 Het geslacht Nepveu (tot Ameyde)–Roosmale Nepveu
- 22 Johan Wolfert van Brederode (12 juni 1599 - 3 september 1655), heer van Vianen, Ameide etc.
- 27 Johan Wolfert van Brederode Ridder van de Deense Olifantsorde
- 28 Burgemeester de Ridder met groot enthousiasme begroet
- 32 Een goed gebruik in Ameide en Tienhoven
- 33 Ook in Ameide is wel iets te doen, zelfs achter de schermen
- 36 Recht en Slecht in Ameide (2)
- 42 Aan de vergetelheid ontrukkt...
- 49 Historische plaatjes met een praatje

Van de redactie

Gert Groenendijk heeft te kennen gegeven terug te willen treden uit de redactie.

Door de grote drukte op zijn werk ziet hij geen kans meer zijn functie adequaat te vervullen.

Vanaf deze plaats willen wij hem danken voor zijn enthousiaste inzet gedurende vele jaren.

Boeiende lezing over Hugo de Groot

Niet minder dan 44 leden en niet-leden van onze vereniging waren in de avonduren van woensdag 22 februari van dit jaar naar het oude stadhuis op de Dam in Ameide getogen om te luisteren naar een lezing over Hugo de Groot (1583-1645) van dr. Henk Nellen, medewerker van zowel het Grotius – als het Huygens Instituut, bestuurslid van 'Grotiana' en secretaris van de Vereniging van Neolatinisten.

Geen van allen zal daar spijt van hebben gehad, want de op een biografie over Hugo de Groot gepromoveerde historicus hield een niet alleen doorwrocht, maar ook buitengemeen boeiend betoog over de 'wegbereider van de Verlichting', zoals de befaamde wetenschapper, staatsman en schrijver en dichter wel wordt genoemd.

In de inleiding werd uiteengezet dat de grote internationale reputatie van Hugo de Groot gebaseerd is op vijf punten:

- kampioen van de verdraagzaamheid;
- advocaat van een sterk staatsgezag;
- theoreticus van het natuurrecht;
- verdediger van de vrije zee op basis van het natuurrecht, in welk verband met name aandacht werd besteed aan zijn in 1609 verschenen magnum opus (= hoofdwerk) 'Mare liberum' ('De vrije zee'), en
- uitlegger van de door hem als een historisch boek beschouwde Bijbel.

De heer Nellen wees er verder op dat Hugo de Groot zijn tijd op tal van terreinen ver vooruit was. Zo was hij zeer bedreven in het behartigen van zijn 'public relations' (een begrip dat in de zestiende eeuw uiteraard nog niet bestond) en 'lobbyde' hij met veel succes voor de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) – vier eeuwen voordat de toenmalige minister-president Jan Peter Balkenende van de wenselijkheid van de herinvoering van de 'VOC-mentaliteit' repte.

Verscheidene toehoorders maakten in de pauze en na afloop van de lezing gebruik van de gelegenheid om het resultaat van de herinrichting van de bovenzaal (de 'trouwzaal') van het oude stadhuis in ogen-schouw te nemen, waaraan onze leden Kees Rijnhout, Herman Beckmann en Cees van Gelderen vele uren hebben besteed.

De reacties waren zonder uitzondering lovend: de wapenborden van Arnout van den Berch en Margareta van Eijk, 'Heer en Vrouwe van Ameijden, Thienhoven en Herlaer', mr. François van der Hoeven en Johanna Leers, 'Heer en Vrouwe van Thienhoven' en Arnout Leers en Christina Uijlenbergh, 'Heer en Vrouwe van Ameijden en Herlaer' zijn 'met timmermansoog' aan de wanden bevestigd en de op plaquettes aangebrachte begeleidende teksten van zowel de

borden als het wandtapijt bieden ruim voldoende informatie. De conclusie kan dan ook geen andere zijn dan dat de herinrichting het aanzien van de zaal in menig opzicht ten goede is gekomen.

Hoge Duitse onderscheiding voor ons lid Lo Casteleijn

Ons in Leidschendam-Voorburg wonende lid drs. L.F.F. (Lo) Casteleijn, die tot 1 augustus 2011 bij het ministerie van Defensie de functie van hoofd-directeur algemene beleidszaken vervulde, is op 1 maart van dit jaar onderscheiden met het Erekrus van de Bundeswehr in Goud. De ambassadeur van de Bondsrepubliek Duitsland in ons land, Heinz-Peter Behr, reikte hem de onderscheiding uit in zijn ambts-woning, Huize 'Schuylenburch' aan de Lange Vijverberg in Den Haag.

De heer Casteleijn werd onderscheiden, omdat hij zich intensief heeft ingezet voor het onderhouden en versterken van de Duits-Nederlandse betrekkingen op het gebied van militaire zaken en het veiligheidsbeleid. Hij is een kleinzoon van 'meester' Lodewijk Blok (1868-1968), die van 1892 tot 1914 niet alleen hoofd van de School met den Bijbel in Ameide was, maar in die periode in Ameide en Tienhoven ook een belangrijke rol heeft gespeeld op politiek-maatschappelijk, kerkelijk en cultureel gebied, waaraan in dit blad al meermalen aandacht is besteed.

Bestuur en leden van de Historische Vereniging wensen Lo Casteleijn van harte geluk met de hem verleende hoge onderscheiding.

Reacties van lezers

Ons pas toegetreden lid dr. C.F.T. (Carel) von Ziegenweid uit Howick (Zuid-Afrika) meldt het volgende: "Het Nieuwsblad van maart 2012 heb ik met grote interesse gelezen. De inhoud en de opmaak van het blad zijn, zoals in het verleden, bijzonder geslaagd! Toch betreft het een kwartaalblad van een Vereniging met slechts 540 leden. Voorwaar, een prestatie. Al heel lang heb ik een emotionele band met Ameide. In de eerste plaats is dat uiteraard vanwege mijn

voorouders die er eind achttiende eeuw gewoond hebben. Als jong tandarts een eeuw later, van 1957 tot 1960, heb ik in Gorcum de praktijk van tandarts J. Kooreman waargenomen. Dat was mijn leerschool in de praktijk en beslist geen gemakkelijke! Ook ben ik geboren in Tiel, een stad met een sterke gelijkenis met Gorcum. Onmiddellijk kreeg ik derhalve een sterke verbintenis met de bewoners van de streek”.

Het in de vorige editie van dit blad verschenen artikel over de geschiedenis van het geslacht Kloos van Hans van den Heuvel bracht ons immer actieve lid Ben Remie uit Nieuwegein er toe oude edities van ‘De Schoonhovensche Courant. Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht’ te raadplegen. Hij diepte er met betrekking tot de familie Kloos de volgende berichten uit op:

krant 262 (21 juni 1874)

Openbare verkoop. De notaris B.J. Bodde, gevestigd te Meerkerk, zal, bij inzetting op Woensdag den 17en Junij 1874 en bij afslag op Woensdag den 24en Junij 1874, beide dagen des morgens ten 10 ure, in het na te melden Locaal te Ameide, ten verzoeke van M. Kloos en T. Kloos Fz. in het openbaar verkoopen : Het Sociëteitsgebouw ‘DE EENDRACHT’ met bergplaats, schuur, erf, grond en tuinland, staande en gelegen te Ameide aan de Lek. Aanvaarding in bezit en genot : de Sociëteit den 1sten September 1874 en de Tuin den 1sten November 1874.

Nadere informatiën zijn te bekomen ten kantore van den Notaris Bodde.

krant 437 (28 oktober 1877)

Een schoorsteen van de verbrande Willemskazerne te Utrecht, die gevaar voor omvallen opleverde, is omgetrokken. De muren, vooral aan de zijde van de binnenplaats, hebben eveneens veel geleden en deskundigen beweren dat het gebouw geheel zal moeten gesloopt worden, ook wanneer men tot herbouw mocht willen overgaan, reeds nu loopen echter geruchten dat op dezelfde plaats geene kazerne meer verrijzen zal, maar er zou worden gebouwd achter de kazerne der artillerie, aan welker bouw men thans op Damlust bezig is. Vele militairen hebben grote schade geleden. De verwarring blijft, wat de equipmentsstukken betreft, nog groot. Men zegt dat er 500 geweren verloren zijn. Voor eenige dagen waren er nog 2.000 nieuwe schoenen in het magazijn gebracht; deze zijn allen verbrand; de regiments-kleermakers en schoenmakers zitten tot over de ooren in het werk.

De vlammen van den brand zijn ook duidelijk zichtbaar geweest te Harmelen, Woerden, Vianen, Lexmond en Ameide. De kazerne was in 1829 gebouwd door wijlen de heeren H. v.d. Poel, P. Kloos en Co., aannemers te Ameide.

krant 449 (20 januari 1878)

Kerk- en Schoolnieuws. In plaats van den heer T. Kloos Pz. te Ameide, die voor de betrekking van secretaris-kerkvoogd, door hem gedurende een groot aantal jaren op voortreffelijke wijze vervuld, heeft

bedankt, is te Ameide als zoodanig benoemd de heer J.L. de Jongh, terwijl de heer F. Diepenhorst Hermz. als kerkvoogd is herkozen.

krant 1078 (8 februari 1890)

Heden overleed in den ouderdom van bijna 82 jaren, de Heer T. Kloos Pzn. Ameide, 31 Januari 1890. Eenige Kennisgeving.

krant 1082 (8 maart 1890)

Voor de deelneming, betoond bij het overlijden van den Heer T. Kloos Pzn. Te Ameide, betuigt de Familie haren dank.

krant 1103 (2 augustus 1890)

AMEIDE, 30 Juli. Door wijlen den heer T. Kloos Pzn. alhier zijn legaten, elk groot f. 1.000,-, vermaakt aan de Ned. Herv. Kerk en aan de Herv. Diaconie dezer gemeente.

krant 1104 (9 augustus 1890)

Ingezonden.

Mijnheer de redacteur!

Ondergeteekenden zagen in uw blad van 2 Aug. ll. tot hun leedwezen melding gemaakt van legaten, welke door wijlen de heer T. Kloos, in leven hier woonachtig, aan de kerk en aan de diaconie der Ned. Herv. Gemeente zouden zijn vermaakt.

Aangezien het volstrekt verboden was in de couranten hiervan melding te maken, achten ondergeteekenden zich verplicht te verklaren, dat bovenbedoeld bericht, dat daarbij nog geheel onjuist is, noch door henzelfen noch door hun toedoen werd ingezonden, evenmin als door of door toedoen van een der leden van de verschillende kerkelijke colleges. Bedoeld bericht ware dan ook uit eerbied voor den wensch van den overledene en diens geachte familie beter niet geplaatst geweest.

Met dankzegging,

UEd, Dw.DR. J.F. de Klerk, voorz. v/d Kerkeraad.
A.v.Kekem Wz. Voorz. v/h coll. v. Kerkv.
Ameide

krant 1106 (23 augustus 1890)

Ingezonden.

Mijnheer de redacteur!

Nu ik met den wensch van wijlen de heer Kloos bekend ben - (hoe kon ik die vroeger weten?) - spijt het mij te moeten terugkomen op de door Z.Ed. aan de Herv. Kerk en Armen van Ameide, zoo 't schijnt onder geheimhouding, vermaakte legaten, doch het schrijven van de heeren De Klerk en Van Kekem in uw blad van 9 dezer noopt mij daartoe.

Waarheid spreken die heeren, waar ze zeggen, dat het betrokken bericht noch door hen noch door een der leden van de verschillende kerkelijke colleges is ingezonden, want ondergeteekende, die niet de eer heeft tot eenig dergelijk college te behooren, is de inzender er van in dit blad.

Het geheim, waarop de schenker zoo schijnt te hebben gestaan, is intusschen slecht bewaard, want hoe kon anders schier iedereen in Ameide er bekend mee

zijn, ook vóór dat er in enig blad melding van gemaakt was.

Dat mijn bericht niet geheel juist was geef ik toe, want bij nader onderzoek naar die geheime legaten, ook in andere bladen vermeld, is mij gebleken dat zij niet f. 1.000,-, maar f. 1.200,- ieder bedragen; ik heb alzo f. 200,- te weinig vermeld, doch de bewering van de heeren, dat mijn bericht daardoor geheel onjuist zoude zijn, is m.i. op zijn zachtst gezegd, zeer ontaalkundig uitgedrukt. Ware ik met den bescheiden wensch van wijlen de heer K. bekend geweest, ik zoude zijn aan kerk en armen bewezen weldaad niet wereldkundig hebben gemaakt, alhoewel ik het deed te zijner ere; maar uit eerbied voor zijne familie, zoals de heeren De K. en Van K. beter geacht hadden, behoefde die niet te worden verzwegen, daar ik officieel weet, dat er van de familie zeer weinigen zullen zijn die zich daarvan hoegenaamd iets aantrekken.

Met hoogachting verblijf ik:

Een uwer berichtgevers.

Aug. 1890

Maar het bleef niet bij deze berichten uit de aloude 'Schoonhovense Krant', zoals dit ter ziele gegane periodiek door vrijwel iedereen werd genoemd. In zijn eigen archief vond Ben Remie namelijk gegevens over een boedelscheiding, die zich in 1795 voltrok en waarbij de naam van Lijsje Vink is vermeld. Zij leefde van 1746 tot 1812 en was de echtgenote van Tieleman Kloos, de stamvader van het geslacht Kloos, wiens geboortjaar niet bekend is. Hij overleed in 1788.

We besteden niet alleen aandacht aan de boedelscheiding vanwege de relatie met het eerder beschreven geslacht, maar ook omdat het om een treffend tijdsbeeld gaat. De boedelscheiding vond plaats op 5 mei 1795 ten overstaan van schout en schepenen van Ameide, voor wie verschenen;

- Hendrik Ronkwits, weduwnaar van de op 6 februari van dat jaar overleden Grietje Alblas, weduwe van Jan de Jong, en
- Christoffel Reijne en Cornelis van Andel, beiden inwoners van Ameide, in hun hoedanigheid van voogden over de minderjarige kinderen uit het huwelijk van Jan de Jong en Grietje Alblas, te weten Wilhelmina en Antje de Jong, die respectievelijk vijftien en twaalf jaar oud waren.

Uit bewaard gebleven documenten kan worden opgemaakt dat Hendrik Ronkwits een boedelscheiding met de twee dochters van zijn weduwe wilde bewerkstelligen.

Het betrof de volgende bezittingen:

- * een huis en erf in de Nieuwstraat aan de Hoge dijk, getaxeerd op f. 450,-
 - * een onderhandse obligatie ten laste van Lijsje Vink, weduwe van Tieleman Kloos, gedateerd 18-11-1793, met een rente van 4½ %, groot, f. 600,- met twee maanden en negentien dagen rente per de 6^e febr. f. 5,60
- Tesamen f.1.055,60

- Aan goud en zilver f. 40,16

- Huisraad, meubels en inboedel, nauwkeurig opgenomen en nagegaan Linnen, wollen en pellen¹, waardig getaxeerd f. 250,-
- Tien slaap laakens f. 17,-
- Zes kussen sloopen f. 3,-
- Vier taafel kleeden f. 4,10
- Vier servetten f. 4,-
- Zestien luijers f. 4,16
- Twee dekentjes en meer kindergoed f. 3,-
- En twee tafel en schoorsteenkleeden f. 1,-
- Kleederen van des comparant ter eenre overleedene huijsvrouw, waardig getaxeerd
- * Een schouder manteltje f. 5,50
- * Eet jakken f.23,10
- * Neegen rokken f.32,-
- * Drie hemden f. 4,-
- * Vier schortel doeken f. 4,-
- * Neegen mutsen f. 13,-
- * Zeeven doeken f. 3,10
- * Een zwart jak rok f. 4,-
- * Borstrok en schoudermanteltje f. 2,
- * Feijtels, muijen, kousen f. 2,-
- * Een boek met zilver beslag f. 5,-
- * Kontant geld is er in de boedel niet gevonden

Een ander document van Ben Remie toont aan dat Pieter Kloos, de op één na oudste zoon van Tieleman Kloos en Lijsje Vink, die leefde van 1777 tot 1862 en 'aannemer van 's lands werken' was, een prominente rol vervulde, toen op 28 augustus 1828 de 'vijf acht-kante voormolens op Sluis voor den sloop werden verkocht'. Hij verwierf twee molens in eigendom voor een bedrag van f. 2.175,-. De andere kopers waren Maarten Keij uit Leerdam, die eveneens twee molens kocht (voor een bedrag van f. 2.200,-), en Cornelis de Jong uit Ameide, die voor één molen f. 1.050,- betaalde.

De geschiedenis van de voormolens is uitgebreid belicht in een artikel over landmeter Jan Kuijk in de editie 2006-II van dit blad. In dit artikel wordt ook uit de doeken gedaan hoe de gedenkstee van een van de molens in de voorgevel van het Rijksmonument Voorstraat 2 in Ameide terecht kwam.

*Gevel met gevelsteen
Voorstraat 2.*

¹ pellen = linnen of halflinnen weefsels met eenvoudige blokachtige patronen voor servetten, tafellakens, enz.

Correctie en aanvulling op het artikel: Is een Ameidenaar de Nobelprijs misgelopen?

Bram Provoost

In mijn artikel¹ heb ik klakkeloos aangenomen dat prof. dr. A.P.H.A. de Kleyn in 1883 te Ameide geboren is in het huis Voorstraat 7, de 'burgemeesterswoning'². Immers zijn vader A.P.H.A. de Kleyn Sr. was burgemeester van Ameide en Tienhoven. Ik had er wel moeite mee, dat de foto van de familie De Kleyn niet goed in de tuin van Voorstraat 7 te lokaliseren was. Daarom ben ik de bevolkingsregisters en de aktes van de burgerlijke stand van de voormalige gemeente Ameide gaan bekijken om achter de woon-geschiedenis van de familie De Kleyn in Ameide te komen. Hieronder mijn bevindingen.

De door het schaatsongeval in 1811 wees geworden Zacharias de Kleyn vestigt zich, 19 jaar oud, op 27 april 1819 in Ameide. Waar heb ik (nog) niet kunnen achterhalen. Zijn eerste officiële vermelding is in 1821, als comparant³ bij het overlijden van Catharina Elizabeth van Heijnsbergen, dochter van de hervormde predikant⁴. Als beroep van Zacharias wordt particulier – dus zonder beroep – vermeld. Medecomparant was de 37 jarige in Arkel geboren Hendrik van der Poel, aannemer van 's Rijks Publieke Werken. Hendrik zal in de periode 1833- 1846 burgemeester van Ameide en Tienhoven worden en woonde in No. 86/87 op de Dam (nu Dam 10 en 11). Wij mogen aannemen dat Zacharias in 1821 een (goede) bekende was van zowel dominee van Heijnsbergen als van de aannemer Hendrik van der Poel. Latere aktes van de burgerlijke stand geven aan dat Zacharias in 1822/3 (gemeente)-ontvanger is en vanaf 1824 (gemeente)-secretaris.

In 1833 treedt Zacharias in het huwelijk met Merrigje Brouwer Verheij. Ten onrechte schrijf ik dat 'Het echtpaar zich vestigde in de boerderij ... op de Hogewaard 4' en 'verhuisde op een gegeven moment naar de Voorstraat in het pand dat later ambtswoning van de burgemeester zou worden'. Nader onderzoek laat zien dat het paar zich vestigde op 'No.31 aan de Princegragt'⁵ waar op 23 april 1833 hun eerste zoon, Zacharias Henricus wordt geboren. Kort daarna verhuizen ze naar 'No.92 aan de Voorstraat' (nu Voorstraat 4), waar de andere kinderen geboren worden.

Uit het bevolkingsregister blijkt dat Zacharias en zijn gezin in 1846 in 'No.96 Voorstraat' (nu Voorstraat 8) woonden. Twee zonen, Z.H. en P.E.J.C., verlaten rond 1865/6 het ouderlijk huis, maar de ongehuwde zoon A.P.H.A. en zijn ongehuwde zusters G.A. en

M.M. blijven bij hun ouders wonen. A.P.H.A. de Kleyn wordt in 1868 burgemeester en blijft tot het overlijden van zijn ouders, Zacharias in 1871 en Merrigje in 1877, woonachtig in de ouderlijke woning. Burgemeester De Kleyn blijft met zijn twee zusters in Voorstraat 8 wonen. In 1881 komt daar verandering in. De 45-jarige burgemeester trouwt in Arnhem met de 39-jarige Hendrina Antonia Wenting. Het 'jonge paar' gaat/blijft wonen in Voorstraat 8, terwijl de twee ongehuwde zuster verhuizen naar het buurhuis Voorstraat 9. De drie kinderen van burgemeester De Kleyn, waaronder de latere professor, worden dus geboren in de woning Voorstraat 8, en niet Voorstraat 7. De foto van de familie De Kleyn is dus genomen in de tuin van Voorstraat 8. Na het overlijden van burgemeester De Kleyn in 1900 blijft zijn weduwe nog enige tijd in Ameide wonen. Begin mei 1901 wordt te koop aangeboden: 'Het kapitale en uitmuntend onderhouden HEERENHUIS aan de Voorstraat te Ameide, ..., en bewoond geweest door wijlen den Heer Burgemeester De Kleijn, ...' De verdere beschrijving past naadloos op Voorstraat 8, sinds 1985 bewoond door de familie Laroo, en het er achter gelegen huisje, Nieuwstraat 22, zie afb. 1.

Na de verkoop vertrekt de weduwe De Kleyn-Wenting op 6 juni 1901 uit Ameide om zich in Utrecht te vestigen, waar inmiddels ook haar dochter Merrigje en haar zoon Adriaan wonen. Zoon Gerard is in 1900 naar Zutphen verhuisd. Ook de twee ongehuwde zussen van wijlen burgemeester De Kleyn vertrekken in juni 1901 naar Utrecht. Hun woning (Voorstraat 9), kennelijk het bezit van Geertruida Adriana, wordt twee jaar later, in december 1903, te koop aangeboden, zie afb. 2.

AMEIDE.
Notaris MARIS
te Meerkerk,
zal in 't FORTUIN'
te Ameide bij inzetting
en afslag op **Zaterdag**
11 en 18 Mei 1901, telkens 's morgens om half elf
publiek verkoopen:
Voor Mevrouw De Kleijn geb. Wenting te Ameide.
Het kapitale en uitmuntend onderhouden
HEERENHUIS
aan de Voorstraat te Ameide, riant uitzicht hebbende op de rivier de Lek, en bewoond geweest door wijlen den Heer Burgemeester DE KLEYN, met **TUIN**, waarin Koepel en **STAL** uitkomende aan de Nieuwstraat, kadaster sectie B, no. 1333 en ged. 89, groot circa 03 aren 75 centiaren.
Het HUISJE
met ERF achter boven omschreven Heerenhuis aan de Nieuwstraat te Ameide; kadaster sectie B, ged. 89, groot circa 40 centiaren.
Te bezichtigen iedere Woensdag en Donderdag van 12 tot 4 uur.
Te aanvaarden en kooppenningen te betalen op 15 Juli 1901.
Voor Mevrouw De Kleijn en den Heer G. Verhey Jz. te Ameide.

Ameide.
Notaris MARIS
te Meerkerk
zal te Ameide bij
inzetting en afslag,
op **Zaterdag 5 en**
12 December 1903,
telkens 's morgens
om 11 uur, in 't FORTUIN',
publiek verkoopen:
Voor Mej. G. A. de Kleijn te Utrecht.
Het Heerenhuis
met verdere Getimmerten,
ERF en TUIN, aan de Voorstraat te Ameide, kadaster sectie B no. 1332, groot 03 aren 40 centiaren, in de volgende 2 perceelen, als:
Perceel 1. Het woonhuis met verdere getimmerten om af te breken.
Perceel 2. De ondergrond.
De perceelen worden eerst afzonderlijk en daarna gecombineerd bij afslag verkocht.
Nadere inlichtingen verstrekken de Heer VAN STAVEREN en de Notaris.

1 Nieuwsblad HVAT, Jaargang 23, no. 1, 2012, blz 38-43

2 Nieuwsblad HVAT, 17^e Jaargang nr. 2, 2006, blz. 16-19

3 Comparant = hij die voor de ambtenaar van de burgerlijke stand verschijnt

4 Matthias Surmannus van Heijnsbergen, dominee van 1788 tot zijn overlijden op 25 mei 1827

5 Niet te verwarren met het huidige Prinsegracht 31. Destijds werden de woningen doorlopend genummerd vanaf No.1 het Stadhuis op de Dam, via Benedendam, Prinsegracht, enz. Zoals verderop te zien is, zijn b.v. No.92 en 96 gelegen aan de Voorstraat

Afb. 1. Nieuwe Gorinchemsche Courant, 5-5-1901.

Afb. 2. Nieuwe Gorinchemsche Courant, 3-12-1903.

Ongekend grote opkomst bij de algemene ledenvergadering 2012

In de tot de laatste plaats bezette “Brederodezaal” van het multifunctioneel centrum “Het Spant” in Ameide presenteerde de heer Teus Stahlie uit Veldhoven in de avonduren van woensdag 4 april tijdens de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven zijn boek “De familie Verheij in het Ameide van de 18^e eeuw. Levensbeschrijving van de oudste Termeise voorouders”. De Delftse ingenieur, actief lid van onze vereniging, vermocht zijn ruim honderdtwintig (!) toehoorders vijf kwartier lang te boeien. Dat kwam niet alleen door zijn gedegen kennis van de materie en vlotte betoogtrant, maar ook de vele aansprekende anekdotes die bij vertelde.

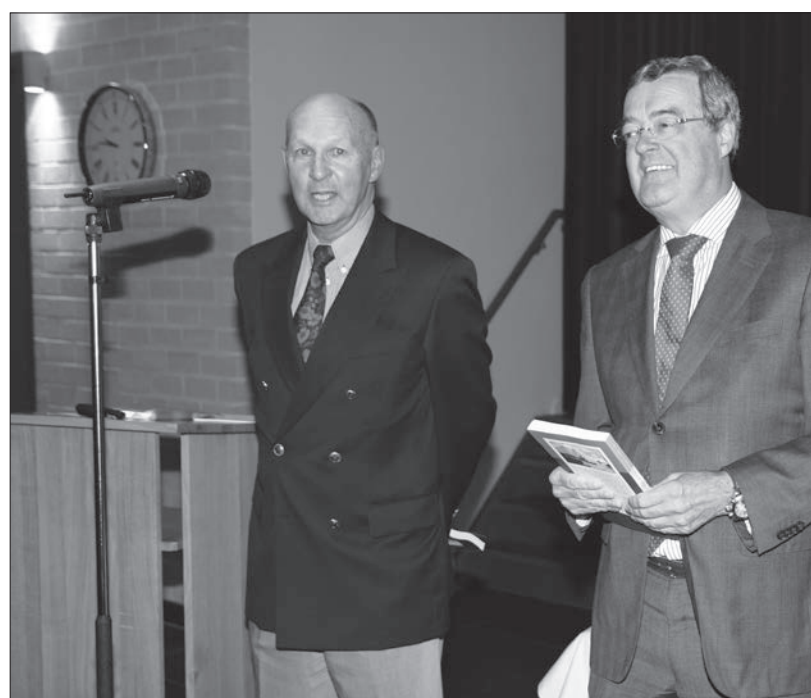
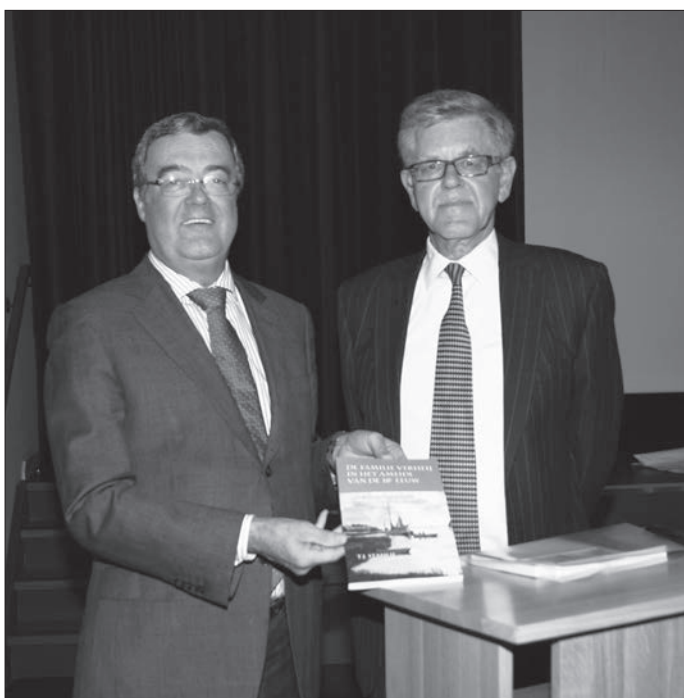
Zo zette hij uiteen dat het er in de achttiende eeuw in Ameide en Tienhoven niet zelden ruig aan toe ging: verscheidene volwassenen consumeerden keer op keer aanzienlijk meer alcoholische versnaperingen “dan voor het lessen van de dorst strikt noodzakelijk was”, zoals een oud eufemisme luidt. Dat leidde met enige regelmaat tot steek- en soms zelfs moordpartijen. De heden ten dage zo rustige Dam in het centrum van Ameide fungeerde in die woelige tijden als executieplaats.

De heer Stahlie bood de eerste exemplaren van zijn boek aan aan burgemeester Coert van Ee van de gemeente Zederik en de heer Willem Verheij, een zoon van Corstiaan (Cors) Verheij uit Ameide. Beiden staken de loftrumpet over de auteur en ondersteepden de grote cultuurhistorische waarde van genealogisch onderzoek.

Een tweede belangrijk onderdeel van de algemene ledenvergadering was de inbreng van de in Olburgen wonende, maar in Ameide geboren en getogen Jan Lodewijk den Hartog. In zijn hoedanigheid van voorzitter van de Stichting Carla Jonker maakte hij vlak voor de pauze in een gloedvol en licht nostalgisch getint betoog bekend dat het vermogen van de stichting en de resterende exemplaren van het in oktober 2010 verschenen boek “Macht en armoede aan de rivier. Ameide en Tienhoven 1870-1940” later dit jaar zullen worden overgedragen aan de Historische Vereniging – een mededeling, die aan de vergadering een langdurig applaus ontlokte.

Eerder op de avond waren de gebruikelijke jaarstukken van secretaris Cees Broekman en penningmeester Jetty Stasse behandeld, die zonder uitzondering ongewijzigd en onder dankzegging werden vastgesteld. In het tweede geval ging dat gepaard met het verlenen van decharge aan de penningmeester, die na lovende woorden van Cees van Toor, de voorzitter van de kascontrolecommissie, een luid applaus ten deel viel.

De vergadering stemde voorts bij acclamatie in met de herbenoeming van de bestuursleden Jannet Maatkamp en Jetty Stasse. Ook gingen de aanwezige leden unaniem akkoord met het voorstel van het bestuur om de jaarlijkse contributie met ingang van 1 januari 2013 te verhogen van € 15,- tot minimaal € 17,50, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen degenen die in Ameide of Tienhoven wonen en de 213 “buitenleden”.

De heer Stahlie (r) bood de eerste exemplaren van zijn boek aan aan burgemeester Coert van Ee van de gemeente Zederik en de heer Willem Verheij, een zoon van Corstiaan (Cors) Verheij uit Ameide.

“Tussen Kunst en Kitsch” in Ameide

De anders zo stille Dam in Ameide bood op zaterdag 24 maart van dit jaar vanaf twee uur 's middags een ongewone aanblik. Tientallen dames en heren spoedden zich – gewapend met dozen, pakken, koffers, manden en plastic draagtassen – naar de eerste verdieping (de “trouwzaal”) van het oude stadhuis, waar de heer B.G.M. (Ben) Beckmann, beëdigd makelaar/taxateur te Eindhoven en lid van onze vereniging, een inschatting maakte van de waarde van oude (kunst)voorwerpen

Ter tafel kwam een schier eindeloze reeks oude boeken, schilderijen, tekeningen, prenten, wandborden, pullen, vazen en vaasjes, zakhorloges, plavuzen, tegeltjes, serviezen, andere (gebruiks)voorwerpen en zelfs – uiteraard aan Krijn van der Ham toebehorende – antieke schaatsen, die door de heer Beckmann stuk voor stuk werden beoordeeld. Hij deed dat niet alleen onvermoeibaar en met een vanzelfsprekende professionaliteit, maar ook met een onmiskenbaar gevoel voor humor. Zo zal zijn met enige regelmaat weerkerende uitspraak “Dit is van waarde voor inwoners van Ameide en Tienhoven, maar een Groninger vindt er niets aan” menigeen nog lang bijblijven. De taxaties liepen overigens uiteen van vijf euro (een vaasje) tot ongeveer vijfduizend euro (een van origine Duits wintertafereel).

Aan het einde van de middag constateerde Herman Beckmann, hoofdredacteur van dit blad en broer van de taxateur, die de grote toeloop met behulp van een vernuftig bonnetjessysteem in goede banen had geleid, dat er niet minder dan tachtig belangstellenden waren geweest. Dat waren er veertig meer dan waarop het bestuur van de Historische Vereniging had gehoopt.

Dodenherdenking in Ameide

De Dodenherdenking bij het in 1999 opgerichte monument op de kruising van de Prinsengracht, de Paramasiebaan en de Broekseweg in Ameide had dit jaar een wat andere opzet dan in voorgaande jaren. Er waren niet minder dan vijf sprekers: wethouder Govert Bos van de gemeente Zederik, de 84-jarige Ries Spek uit Ameide, diens schoonzoon Jory Verwolf en onderwijzeres Mirjam Muilwijk uit Ameide, die gezamenlijk de opvattingen van drie generaties verwoordden, en uiteraard voorzitter Maks van Middelkoop van de Werkgroep 4 mei Herdenking. Verder gaf voor het eerst een (vijf man sterke) delegatie van de Zederikse veteranen acte de présence.

Vanuit verschillende invalshoeken benadrukten alle sprekers dat vrijheid en democratie geen vanzelfsprekendheden zijn, maar onder vaak uiterst moeilijke omstandigheden bevochten moeten worden. Zij lieten er geen twijfel over bestaan dat dit niet alleen in het verleden gold, maar ook heden ten dage nog het geval is, waarbij de conflicten in de Arabische wereld met name werden genoemd.

De toespraken waren ingebed tussen gedichten, die werden voorgedragen door twee leerlingen van de hoogste groepen van de plaatselijke basisscholen: Sophie van der Grijn van de Openbare Basisschool "Hendrik van Brederode" en Valencia Woudenberg van de School met de Bijbel "De Kandelaar".

Aan de bijeenkomst bij het monument ging traditiegetrouw een "stille tocht" vanaf het oude stadhuis op de Dam vooraf. De muzikale omlijsting van de plechtigheid werd zoals altijd op passende wijze verzorgd door het Ameide's Fanfare Korps (AFK), dat twee (uit volle borst meegezongen) coupletten van het Wilhelmus en koraalmuziek ten gehore bracht.

De herdenking werd afgesloten met het leggen van kransen van de gemeente Zederik (door wethouder Bos en ereburger Klaas van Oort), de Oranjevereniging "Beatrix", de Zederikse veteranen, de Ondernemersvereniging "Actio", de gezamenlijke plaatselijke kerken, de bewoners van het Woon- en Zorgcentrum "Open Vensters" en de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven (door de bestuursleden Annie Terlouw-van der Grijn en Gert Groenendijk). Aansluitend legden nabestaanden van de omgekomenen, leerlingen van de plaatselijke basisscholen en tal van ingezetenen van Ameide en Tienhoven bloemen bij het monument.

De ook nu weer feilloos georganiseerde herdenking werd andermaal door een zeer groot aantal inwoners en oud-inwoners van Ameide en Tienhoven bijgewoond, de herfstachtige weersomstandigheden ten spijt.

Ontwikkeling ledenbestand

Sinds de publicatie van de vorige editie van het Nieuwsblad is één lid van onze vereniging overleden. Het gaat om de in 1940 in Ameide geboren Jaap den Hartog, die daar aan de Iepenlaan woonde.

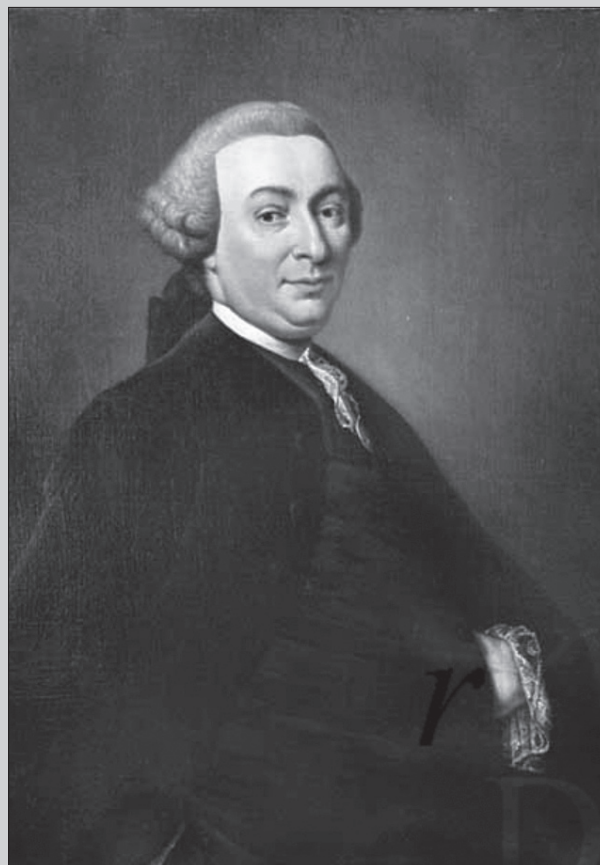
In dezelfde periode werden vier nieuwe leden ingeschreven. Het betreft de dames G. van Eck en A.G. Steijn-Bronckhorst uit Ameide en de heren A.W. Verheij en L. Verheij uit respectievelijk Schoonhoven en Ameide.

De vereniging telt inmiddels 545 leden.

Het geslacht

Nepveu (tot Ameyde)– Roosmale Nepveu

Jean Nepveu (1719-1779), geschilderd door Tibout Regters in 1766. Gouvernementspaleis, Paramaribo, Suriname.

Hans van den Heuvel

In dit blad is vanuit verschillende invalshoeken al enkele malen aandacht besteed aan de betrokkenheid van leden van het geslacht Nepveu bij de Ambachtsheerlijkheden Ameide en Tienhoven¹. Het is niet uitgesloten dat deze werkwijze er toe heeft geleid dat op dit punt geleidelijk aan een nogal fragmentarisch beeld is ontstaan. Daarom plaats ik in dit artikel de met betrekking tot dit geslacht beschikbare gegevens in historisch perspectief.

De oudste generaties

De stamvader van het geslacht was Aubin Nepveu, die omstreeks 1650 in Frankrijk werd geboren, naar alle waarschijnlijkheid in Charenton. Hij werd in 1686 burger van Amsterdam, waar hij zijdewerker was en woonde in het huis “De drie Koningen” op de Prinsengracht. Zijn vrouw was de in het Franse Dieppe geboren Anne Baron, met wie hij omstreeks 1677 in hun beider vaderland in het huwelijk trad. Beiden werden begraven in Amsterdam, de man op 18 april 1704 en de vrouw op 11 april 1724.

Hun zoon Louis werd op 11 september 1687 gedoopt in Amsterdam en overleed in 1729 in Paramaribo. Hij werd op 1 september 1709 in de hoofdstad in de echt

Walter Bisdom, kanunnik aan de Utrechtse Domkerk, verkocht op 3 april 1792 aan mr. Laurens Jan Nepveu (1751 - 1823), lid van de vroedschap van Utrecht en lid van de provinciale staten van Utrecht en heer van het buiten Zandbergen, voor f 22.000,-- de "Herberge genaamt het Huys ter Heyden". In de verkoopprijs was ook een deel van Dijnselburg begrepen. In 1807 werd zijn zoon mr. Laurent Théodore (1782 - 1839), rentenier, lid van de raad en wethouder van Utrecht en lid van de provinciale staten van Utrecht, de nieuwe eigenaar. Zijn zoon mr. Jean Ignatius Daniel (1810 - 1887), griffier van het provinciaal gerechtshof en letterkundige, liet in 1854 de hofstede op Dijnselburg verbouwen tot herenhuys en een park in Engelse landschapsstijl aanleggen.

¹ Zie de desbetreffende artikelen in de edities 2006-3, 2010-2 en 2010-4

verbonden met de daar op 6 augustus 1689 geboren en in Paramaribo overleden Suzanne Hamelot, dochter van Pierre Hamelot en Elisabeth Fouchard. Na weduwe te zijn geworden, hertrouwde zij met Antoine de Courcelles.

Uit het eerste huwelijk werd een Jean geheten zoon geboren, die op 3 september 1719 in Amsterdam werd gedoopt. Hij was gouverneur van West-Indië en overleed op 27 februari 1779 in Paramaribo, alwaar hij op 3 mei 1744 in het huwelijk was getreden met de op 25 maart 1722 in de Bovendivisie van Commewijne (Suriname) geboren Johanna Agatha Oudenrogghe, dochter van Laurens Oudenrogghe en Margaretha Talinkx. Ze werd op 23 februari 1765 in Paramaribo begraven.

Het echtpaar Nepveu-Oudenrogghe had een zoon, die op 13 mei 1751 in Paramaribo werd geboren en Laurens Johannes heette. Hij was meester in de rechten en lid van zowel de vroedschap van de stad Utrecht als de Provinciale Staten van Utrecht. Hij overleed op 25 januari 1823 in de Domstad, alwaar hij op 15 mei 1780 was gehuwd met de daar op 17 februari 1751 geboren en op 17 oktober 1829 in Zeist overleden Margaretha Roosmale, dochter van mr. Egbertus Theodorus Roosmale en Beatrix Laurentia Grothe.

Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren:

1. Laurent Théodore, zie verder bij de vijfde generatie.
2. Jean Aubin, geboren op 29 juli 1785 in De Bilt en aldaar overleden op 24 juli 1865.

Jean Aubin Nepveu (1785-1865).

Margaretha Nepveu (1787-1880).

3. Margaretha, geboren op 17 mei 1787 in Utrecht en aldaar overleden op 1 mei 1880. Ze werd op 2 april 1811 in Maarssen in de echt verbonden met de op 22 april 1779 in Amsterdam geboren en op 27 december 1847 in Utrecht overleden jonkheer Jan Carel Andries van Gheel Roëll, zoon van mr. Nicolaas Willem Roëll, heer van Drakenburg, en Anna Sophia Federica van Gheel. Hij was hoofdinspecteur der belastingen in de provincie Utrecht en Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.
4. Louis Antoine Roosmale, zie verder bij de

vijfde generatie.

5. Jacob Joost, geboren op 27 april 1790 in Utrecht en aldaar overleden op 17 maart 1859. Hij trad op 10 januari 1843 in Zeist in het huwelijk met de op 20 september 1810 in 's-Graveland geboren en op 24 mei 1858 in Utrecht overleden jonkvrouwe Constantia Sophia Philippina van Loon, dochter van jonkheer mr. Jan Willem van Loon en Philippina Constantia Isabella van Weede. Jacob Joost Nepveu was luitenant-kolonel der cavalerie (zie ook blz. 10 en 11) en Ridder Militaire Willems-Orde der vierde klasse.
6. Charles, zie verder bij de vijfde generatie.

De vijfde generatie

Laurent Théodore Nepveu werd op 7 april 1782 in Utrecht gedoopt en overleed op 14 november 1839 in Parijs. Na rechten te hebben gestudeerd, was hij in zijn geboortestad lid van de gemeenteraad en wethouder en lid van de Provinciale Staten van Utrecht. Zijn echtgenote, met wie hij op 13 mei 1806 in Utrecht in het huwelijk trad, was de op 15 juli 1788 in Rotterdam gedoopte en op 19 januari 1864 in Utrecht overleden Albertina Helena Elisabeth Ram, dochter van mr. Jan Wijnand Ram en Ignatia Maria Bichon. Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren, van wie er drie op jeugdige leeftijd overleden. Zie verder bij de zesde generatie.

De oudste zoon van het echtpaar Nepveu-Roosmale mocht zich "heer van Herlaer" noemen sinds hij de gelijknamige Ambachtsheerlijkheid op 3 maart 1811 bij een openbare verkoop in eigendom had verworven. Zijn echtgenote was "vrouwe van Ameide" na het overlijden van haar stiefvader, mr. Daniël Gerard van der Burgh, in 1824, en "vrouwe van Tienhoven" na het heengaan van haar moeder in 1810. Haar vader was al eerder (in 1789) overleden.

Daniël Gerard van der Burgh (1755-1824).

Louis Antoine Roosmale, de op 25 februari 1789 in Utrecht geboren en op 2 mei

1867 in Huize "Beerschoten" in De Bilt overleden oudste broer van mr. Laurent Théodore Nepveu, was de stamvader van de tak "Roosmale Nepveu". Hij trad tweemaal in het huwelijk, en wel 4 juni 1823 in Zeist met de op 20 december 1795 in Utrecht geboren en aldaar op 17 mei 1835 overleden Elisabeth Jacqueline Barones Taets van Amerongen, dochter van Baron Jan Anthony Taets van Amerongen en Louise Reiniera van Tuyll van Serooskerken, en op 1 juni 1837 in Amsterdam met de daar op 28 mei 1793 geboren en op 30 december 1851 op Huize "Heemstede" in Jutphaas overleden Cecile Adelaide

(vervolg op pagina 12)

Jacob Joost Nepveu en De slag bij Boutersem

Jacob Joost Nepveu (1790-1859) nam deel aan de slag bij Boutersem.

Het bovenstaande schilderij is geschilderd door Jacques Joseph Eeckhout (1793-1861) en maakt deel uit van de Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau. De huidige verblijfplaats is Paleis Soestdijk. Het is een olieverf op doek schilderij, 180 x 148 cm. Centraal staat de Hertog Bernard van Saksen-Weimar (1792-1862). Hij zit op een schimmel en heeft een sabel in de hand en een steek met een witte pluim op het hoofd. Rechts van hem is Friedrich Balduin von Gagern (1794-1848) te zien. Verder staan er nog de volgende personen op het schilderij: H.F. Kock (1803-1866), Andries Jan Jacob des Tombe (1786-1845), Josua Jacob (1774-1842), J. Hoyel (1779-1858), **Jacob Joost Nepveu (1790-1859)**¹, Peter Isaac Knoll (1782-1858), L.E. Werner (1803-1886),

¹ Vanwege zijn verdienste op het slagveld werd Jacob Joost Nepveu benoemd tot Ridder Militaire Willems-Orde der vierde klasse.

Maximilian de Ficquelmont (1800-1876), Joseph van Grovestins (1801-1846) en Paulus van Grovestins (1800-1858).

Volgens Claudia Hörster, Conservator Kunstverzamelingen Koninklijk Huisarchief, is de titel "Slag bij Leuven met Bernard van Saksen-Weimar en de graaf van Limburg-Stirum; Tiendaagse Veldtocht". Zij vermeldt verder: 'In het centrum Hertog Bernard van Saksen-Weimar op een bruin paard met rechts kolonel-adjudant graaf van Limburg-Stirum op een schimmel, omgeven door militairen; op de achtergrond rook'. Maar de werkelijke naam is: "De Slag bij Boutersem, 12 augustus 1831, gedurende de Tiendaagse Veldtocht". Boutersem ligt tussen Thienen en Leuven, waar de Slag plaats vond. In 1815 was het Verenigd Koninkrijk onder leiding van Koning Willem I ontstaan door samenvoeging

12 augustus 1831, gedurende de Tiendaagse Veldtocht

Koning Willem II (1792-1849)

De slag bij Boutersem, geschilderd door N. Pieneman (1809-1860), 46 x 60,5 cm, Rijksmuseum, Amsterdam.

van het huidige Nederland en België. Vooral in het zuiden waren daar nogal wat bezwaren tegen en in augustus 1830 brak er een opstand uit tegen het Nederlandse gezag. De grote mogendheden hielden zich met de ontstane problemen bezig en er werd nog onderhandeld over de scheiding van Noord- en Zuid-Nederland, toen Leopold van Saksen-Coburg de Belgische kroon aanvaardde en op 21 juli 1831 werd ingehuldigd. De Nederlandse koning achtte zich toen gerechtigd zijn strijdkrachten in te zetten om een betere positie aan de onderhandelingstafel te verkrijgen. Op 2 augustus trok het Nederlandse leger, dat onder opperbevel van de kroonprins stond, België binnen en ontmoette weinig tegenstand. Bij Boutersem vond op 12 augustus een van de bloedigste gevechten uit de strijd plaats.

Tijdens de beraadslagingen over het verdere verloop van de aanval werd het paard van de prins getroffen

door een kogel in het been en stortte ter aarde. Er ontstond enige paniek onder de aanwezigen, omdat men dacht dat de opperbevelhebber gewond was. De prins bleek echter ongedeerd en zei: "Het is niets, Mijne Heeren! Er zijn meer paarden". Majoor Hoyel bood hem daarop zijn eigen paard aan. Op dezelfde dag ontving de prins bericht dat op wens van de regeringen van Frankrijk en Engeland de strijd gestaakt diende te worden, hij stemde hierin toe na de toezegging te hebben gekregen dat de Belgen Leuven, waar de strijd ook aan de gang was, zouden verlaten. Door het optreden van de prins in de strijd was zijn aanzien bij de Nederlandse bevolking weer gestegen. Het was namelijk sterk gedaald na zijn uitspraak in oktober 1830, waarin hij zich een voorstander had getrouwd van een scheiding tussen Noord- en Zuid-Nederland.

Huize 'Heemstede' te Jutphaas.

Massac, dochter van Joseph Massac en Anne Esther Renouard.

Uit het eerste huwelijk werden vijf kinderen geboren:

1. Jan, zie verder bij de zesde generatie.
2. Lodewijk Reinier Jan Anthony, zie verder bij de zesde generatie
3. Maria Isabella Anna Josina Charlotte, geboren op 18 juni 1828 in Zeist en overleden op 24 september 1873 op Huize "Beerschoten". Ze werd op 12 april 1849 in Hilversum in de echt verbonden met jonkheer Johan Willem Steengracht, heer van Oostkapelle, geboren op 21 oktober 1815 in 's-Gravenhage en overleden op 20 december 1856 op Huize "Beerschoten", zoon van jonkheer mr. Johan Steengracht en Cornelia Johanna van Nellesteyn, en weduwnaar van jonkvrouwe Caroline Henriette Ver Huell.
4. Jacques Henri, zie verder bij de zesde generatie.
5. Charles, zie verder bij de zesde generatie.

Charles, de jongste zoon van mr. Laurens Théodore Nepveu en Margaretha Roosmale, werd op 5 oktober 1791 geboren in Zeist en overleed op 6 oktober 1871 op Huize "Bergendal" in Amersfoort. Hij was luitenant-generaal, Chef van de Generale Staf,

minister van Oorlog, Adjudant van Zijne Majesteit Koning Willem II en Zijne Majesteit Koning Willem III, Minister van Staat, Ridder Militaire Willems-Orde der derde klasse en Commandeur in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Hij werd bij Koninklijk Besluit d.d. 27 juli 1849, nr. 64, in de adelstand verheven en heette voortaan "Charles Baron Nepveu". Zijn echtgenote, met wie op 11 maart 1818 in Utrecht in het huwelijk trad, was Clara Wilhelmina Elisabeth Grothe, geboren op 5 december 1788 in Arnhem en overleden op 21 februari 1871 op Huize "Bergendal", dochter van mr. Alexander Jan Grothe en Louisa Elisabeth Roosmale.

Charles Nepveu (1791-1871) en Baronesse Clara Wilhelmina Elisabeth Nepveu-Grothe (1789 - 1871).

Laurent Jan Nepveu tot Ameyde.

Willem Hendrik van Heerdt tot Eversberg (1793-1864).

Het echtpaar had een zoon, de op 6 oktober 1819 in Utrecht ter wereld gekomen en op 5 april 1903 in Amersfoort overleden mr. Jean Laurent Baron Nepveu. Hij was Kamerheer van Hare Majesteit Koningin Anna Paulowna, de gemalin van Zijne Majesteit Koning Willem II. Mr. Jean Laurent Baron Nepveu was op 8 april 1876 aanwezig in de herberg "t Fortuin" van Leendert Hermanus Diepenhorst Frank Arieszoon in de Fransestraat te Ameide, toen daar de in de editie 2006-3 van dit blad beschreven openbare verkoping plaatsvond van een deel van de omvangrijke nalatenschap van zijn neef mr. Laurent Jean Nepveu tot Ameyde en diens echtgenote vrouwe Louise Elisabeth Baronesse van Heerdt tot Eversberg, die in het volgende gedeelte van dit artikel aan de orde komen. Hij was namelijk voogd over hun vier minderjarige kinderen (afbeelding linksboven).

In het in 1997 door de "Bataafsche Leeuw" uitgegeven boek "Kopstukken uit de krijgsmacht, Nederlandse vlag- en opperofficieren 1815-1955" staat een artikel over zijn vader, "Charles Baron Nepveu RMWO 3", van de Utrechtse historicus drs. R.H.E. Gooren, dat jammer genoeg te lang is om integraal te worden overgenomen. Ik ontleen er de volgende passages aan:

"De Hugenotenfamilie Nepveu was in de zeventiende eeuw uit Frankrijk naar de Republiek gevlucht. Het familiekapitaal was in de achttiende eeuw in Suriname verdiend. Grootvader Johannes Nepveu (1719-1779) overleefde het tropische klimaat en eindigde zijn lange bestuurlijke carrière als gouverneur van West-Indië (afbeelding middenboven). Vader Laurens Johannes Nepveu (1751-1823) verliet de kolonie en vestigde zich als vermogend rentenier in de Republiek. Hij behoorde in 1814

tot de Utrechtse afgevaardigden in de vergadering van Notabelen die de grondwet van het nieuwe Koninkrijk goedkeurden en was later lid van de Provinciale Staten van Utrecht". "Charles Nepveu (1791-1871) diende vier koningen en één keizer. Hij vocht tegen Engelsen, Russen, Fransen en Belgen, en streed verbaal met liberalen, Kamerleden en ministers. Dit bracht hem de rang van luitenant-generaal, diverse onderscheidingen uit binnen- en buitenland en verheffing in de adelstand. Ondanks dit eerbetoon was Baron Nepveu aan het eind van zijn loopbaan een verbitterd en teleurgesteld man; al zijn waarschuwingen ten spijt waren leger en staat vanaf 1839 een richting ingeslagen, die in zijn ogen moest leiden tot de ondergang van Nederland. Nepveu's inspanningen om de militaire afbraak tegen te gaan en om het parlementaire stelsel te keren, hadden nauwelijks resultaat gehad. Decennia lang voerde hij een hardnekkige strijd tegen de vooruitgang en vernieuwing van de negentiende eeuw. En verloor".

De zesde generatie

Van de vijf kinderen van mr. Laurent Théodore Nepveu en Albertina Helena Elisabeth Ram bereikten er maar twee de volwassenheid, de zoëven genoemde mr. Laurent Jean Nepveu tot Ameyde en zijn broer mr. Jean Ignatius Daniel Nepveu, geboren te Utrecht op respectievelijk 6 september 1807 en 3 februari 1810. De oudste, die president was van de Arrondissements-Rechtbank te Groningen, werd op 1 februari 1854 te Wierden in de echt verbonden met Louise Elisabeth Baronesse van Heerdt tot Eversberg, op 23 november 1824 in Kampen geboren als dochter van Graaf Willem Hendrik van Heerdt tot Eversberg (afbeelding rechtsboven) en Maria Elisa Gevers Leuven.

De man overleed op 18 januari 1876 in het Hof van Delft. De vrouw stierf op 13 februari 1859 in Groningen, toen ze nog maar 34 jaar oud was.

Uit het huwelijk werden vier kinderen geboren:

1. Albert Laurent Théodore Aubin, zie verder bij de zevende generatie.
2. Wilhelmine Henriëtte, geboren op 26 mei 1856 te Zwolle en overleden op 16 november 1912 in Utrecht.
3. Marie Elise, geboren op 27 juni 1857 te Groningen en overleden op 3 maart 1942 in Zeist.
4. Johanna Ignatia Jacoba, geboren op 19 november 1858 te Groningen en overleden op 3 maart 1942 in Zeist. Ze trad op 4 mei 1882 in Lausanne (Zwitserland) in het huwelijk met de op 30 april 1858 in 's-Gravenhage geboren jonkheer Onno Joost Sickinghe, zoon van jonkheer Pieter Feyo Onno Sickinghe en Cornelia van Eck, gemeenteontvanger te Zeist.

geboren en op 18 februari 1919 in Utrecht overleden Wilhelmina Constantia Smissaert, dochter van Joan Carel Smissaert en jonkvrouwe Paulina Dorothee van Eys. Uit het eerste huwelijk werden vijf en uit het tweede vier kinderen geboren.

Kinderen uit het eerste huwelijk:

1. Anna Jacoba, geboren op 26 oktober 1844 te Utrecht en overleden op 23 februari 1904 in Zeist. Ze trad op 14 december 1876 in haar geboortestad in het huwelijk met de op 17 maart 1852 in Zutphen geboren en op 27 juni 1913 in Assen overleden mr. Derck Engelberts, zoon van mr. Hendrik Engelberts en jonkvrouwe Frouck Juliana Geertruid Quarles van Ufford. Hij was officier van justitie te Assen en lid van de Tweede en de Eerste Kamer der Staten-Generaal.
2. Mr. Jan Laurent Aubin, geboren op 24 oktober 1845 te Utrecht en aldaar overleden op 23 december 1916. Hij was griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof (HMG).

Johanna Ignatia Jacoba Nepveu tot Ameyde (1858-1942) en Onno Joost Sickinghe (1858-1948).

Mr. J.L.A. Nepveu, griffier van het Hoog Militair Gerechtshof en rechts Jan Roosmale Nepveu (1824-1880).

Mr. Laurent Jean Nepveu tot Ameyde werd "heer van Herlaer", toen zijn vader in 1839 overleed, en "heer van Ameide" bij het overlijden van zijn moeder in 1864. Anders dan nogal eens wordt verondersteld, is hij nimmer "heer van Tienhoven" geweest. De Ambachtsheerlijkheid Tienhoven werd op 8 juli 1865 namelijk uit de nalatenschap van zijn moeder, de weduwe Albertina Helena Elisabeth Nepveu-Ram, gekocht door mr. Willem Nierstrasz, die zich daarna ook "heer van Tienhoven" noemde

De broer van Laurent Jean, mr. Jean Ignatius Daniel Nepveu, was letterkundige en griffier bij het Provinciaal Gerechtshof te Utrecht, alwaar hij op 16 maart 1887 overleed. Hij trouwde twee keer, te weten op 12 juli 1839 in Utrecht met de op 9 augustus 1815 in 's-Gravenhage geboren en op 30 maart 1856 in Utrecht overleden Anna Jacoba des Tombe, dochter van Daniel Gerrit des Tombe en Cornelia Maria Verheye van Citters, en op 30 juni 1859 in Amsterdam met de aldaar op 16 april 1828

3. Henri Mari, zie verder bij de zevende generatie.
4. Laurentia Margaretha, geboren op 6 januari 1851 te Utrecht en overleden in Huis ter Heide op 14 januari 1936
5. Carolina Andrea, geboren op 18 december 1855 te Utrecht en overleden in Huis ter Heide op 2 januari 1928.

Kinderen uit het tweede huwelijk:

1. Paulus Theodorus, zie verder bij de zevende generatie.
2. Johanna Ignatia Daniela Wilhelmine Constance, geboren op 5 juli 1862 op Huize "Dijnselburg" te Zeist en overleden in 's-Gravenhage op 4 juni 1897.
3. Johanna Agatha, geboren te Utrecht op 15 februari 1865 en aldaar overleden op 9 april 1903.
4. Albertine Helena, geboren op 18 augustus 1866 op Huize "Dijnselburg".

Ik kom nu toe aan de beschrijving van de tak Roosmale Nepveu, de nakomelingen van Louis Antoine Roosmale Nepveu en Elisabeth Jacqueline Barones Taets van Amerongen.

Hun oudste zoon Jan (zie afbeelding op de hiervoor gaande bladzijde), geboren op 3 mei 1824 te Utrecht en overleden in 's-Gravenhage op 25 oktober 1880, was luitenant-kolonel der artillerie en Adjudant van Zijne Majesteit Koning Willem III. Hij trad op 14 juni 1860 in 's-Gravenhage in het huwelijk met de daar op 23 april 1839 geboren en op 4 augustus 1924 in Aix les Bains (Frankrijk) overleden Johanna Wilhelmina Carolina Barones Sloet van Toutenburg, dochter van Baron Willem Johan Philip Sloet van Toutenburg en jonkvrouwe Caroline Marie Groeninx van Zoelen. Uit dit huwelijk werden in 's-Gravenhage op respectievelijk 18 juni 1861 en 23 maart 1864 twee kinderen geboren, die Charles Jacques Louis en Caroline Marie werden genoemd. De zoon is naar alle waarschijnlijk omstreeks 1944 in Parijs overleden; de dochter stierf op 10 januari 1945 in Delden.

dochter van Baron Rudolf Floris Carel Bentinck van Schoonheeten en Henrietta Elisabeth Arntzenius en Hofdame van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Willem Frederik Hendrik.

Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren:

1. Louis Antoine, zie verder bij de zevende generatie.
2. Henri Rudolph, zie verder bij de zevende generatie.
3. Anna Maria Cornelia, geboren op 15 november 1865 in 's-Gravenhage en overleden op 17 november 1945 in Apeldoorn. Ze trad op 30 september 1896 in Doorn in het huwelijk met de op 4 september 1867 in Jutphaas geboren en op 23 februari 1931 op Huize "De Varenkamp" in Bilthoven overleden Hendrik Philip Jacob Baron van Heemstra, zoon van Baron mr. Willem Hendrik Johan van Heemstra en Wilhelmina Cornelia de Beaufort. Hij was burgemeester van De Bilt (zie onderstaande afbeelding).

Jkvr. Caroline Marie Groeninx van Zoelen (1802-1860) en Willem Johan Philip Sloet van Toutenburg (1796-1873).

Lodewijk Reinier Jan Anthony, de oudste broer van Jan, geboren op 15 juli 1825 te Zeist en overleden op 21 december 1903 in Doorn, was kolonel der artillerie, Adjudant van achtereenvolgens Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Willem Frederik Hendrik, Zijne Majesteit Koning Willem III en Hare Majesteit Koningin Wilhelmina en Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Hij werd op 12 juli in 's-Gravenhage in de echt verbonden met de op 24 september 1829 op kasteel "Schoonheeten" te Raalte geboren en op 23 januari 1916 in De Bilt overleden

Cornelia
Hermina
Anna Barones
Bentinck van
Schoonheeten,

*Kasteel
"Schoonheeten"
te Raalte.*

Twee broers, staande in een bos met grote hond (Deense Dog), waarop Hendrik Philip Jacob Baron van Heemstra (1867-1931) (met snor, in licht 3-delig kostuum) zijn hand legt; Aarnoud Jan Anne Baron van Heemstra (1871-1957) (donker fluwelen jasje) heeft een wandelstokje in de rechterhand. Beiden dragen "vadermoorders" met donkere stropdas. Rechtsboven: Jacques Henri Roosmale Nepveu (1830-1898).

Jacques Henri (zie bovenstaande afbeelding), de op één na jongste zoon van het echtpaar Roosmale Nepveu-Taets van Amerongen, kwam op 13 maart 1830 ter wereld in Utrecht en overleed op 18 november 1898 in Breda. Hij was ritmeester bij de cavalerie en trouwde op 8 februari 1868 in Brussel met de op 30 november 1836 in 's-Gravenhage geboren en aldaar op 24 april 1914 gestorven Margaretha Magdalena Teupken, dochter van Hendrik Wilhelm Teupken en Polina Christina Mocker. Het echtpaar had een Jacqueline geheten dochter, die op 13 november 1856 in Antwerpen werd geboren en op 1 juli 1928 in Breda stierf.

Charles, de jongste van de gebroeders Roosmale Nepveu, aanschouwde op 23 april 1831 in Utrecht

het levenslicht en overleed op 26 mei 1903 in Huize “Ma Retraite” in Velp. Hij was secretaris bij het Reddingswezen. Zijn echtgenote, met wie hij op 25 augustus 1864 in Amsterdam in het huwelijk trad, was jonkvrouwe Agatha Maria Anna van Loon, geboren op 6 oktober 1836 in 's-Graveland en overleden op 12 januari 1891 op Huize “Ma Retraite”, dochter van jonkheer Willem van Loon en Anna Louise Agatha van Winter.

Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren:

1. Louise Elisabeth, geboren op 3 juli 1865 in Amsterdam en aldaar overleden op 22 november 1928.
2. Willem, zie verder bij de zevende generatie.
3. Alfred Henri Leonard, zie verder bij de zevende generatie.
4. René Charles Théodore, zie verder bij de zevende generatie.

De zevende generatie

Albert Laurent Theodore Aubin Nepveu tot Ameyde, het oudste kind en tevens de enige zoon van het echtpaar Nepveu tot Ameyde-van Heerdt tot Eversberg, kwam op 4 december 1854 ter wereld in Zwolle en overleed op 3 juni 1928 in Bilthoven. Hij was assistent-resident van Wonosobo (Kedoe) in het voormalige Nederlands-Indië. Hij trad daar op 20 juli 1895 in Soerabaja in het huwelijk met de op 10 mei 1868 in Amsterdam geboren Jacoba Adriana van Eibergen Santhagens, dochter van Arent van Eibergen Santhagens en Alida Maria Croockewit. Uit dit huwelijk werd op 1 juli 1897 in Modjokerto (Soerabaja) een zoon geboren, die Laurent Jean werd genoemd.

Van mevrouw Nepveu tot Ameyde-van Eibergen Santhagens is bekend dat ze na het overlijden van haar man met hun beider zoon in Lexmond heeft gewoond.

Henri Mari, de tweede en jongste zoon van mr. Jean Ignatius Daniel Nepveu en Anna Jacoba des Tombe, werd op 28 december 1847 in Utrecht geboren en overleed op 16 juni 1914 in 's-Gravenhage. Hij was luitenant-kolonel der infanterie bij het Nederlandsch-Indisch Leger. Zijn vrouw, met wie hij op 28 december 1872 in Batavia (de hoofdstad van het voormalige Nederlands-Indië) in de echt werd verbonden, was de op 30 augustus 1846 in Hillegersberg geboren en op 3 oktober 1922 in Huis ter Heide overleden Johanna Wilhelmina Nederveen Pieterse, dochter van Johannes Nederveen Pieterse en Annette Elise Sophie Georgette Rabé van Wezel.

Uit dit huwelijk kwamen drie kinderen voort:

1. Anna Jacoba, geboren op 26 mei 1874 in Buitenzorg (voormalig Nederlands-Indië) en overleden op 2 november 1910 in 's-Gravenhage. Ze werd op 30 augustus 1899 in Wageningen de vrouw van de op 28 maart 1872 in Dokkun geboren en op 7 februari

1930 in Baarn overleden Elbertus Menso Carpentier Alting. Hij was luitenant-kolonel bij de Generale Staf.

2. Jan Aubin Willem, zie verder bij de achtste generatie.
3. Carel Laurent Albert, zie verder bij de achtste generatie.

Paulus Theodorus, het oudste kind en ook de enige zoon uit het tweede huwelijk van mr. Jean Ignatius Daniel Nepveu met Wilhelmina Constantia Smislaert, geboren op 10 juni 1861 in Utrecht en overleden op 3 maart 1944 in Baarn, was majoor-magazijnmeester bij de artillerie. Hij trouwde op 17 augustus 1893 in Delft met de op 10 december 1871 in Kampen geboren Johanna Jacoba Augusta Meijer, dochter van Franciscus Johannes Meijer en Johanna Jacoba Damsté. Het echtpaar had een dochter, die op 12 mei 1897 in Delft werd geboren en Wilhelmina Constantia werd genoemd. Ze trouwde op 8 juli 1924 in Bussum met de op 2 juni 1891 op Curaçao geboren jeugdpredikant Andries Marinus van de Laar Krafft, zoon van Theodoor Ferdinand Wilhelm Kraft en Rudolphine Henriette Wilhelmine Josine van de Laar. Dit huwelijk eindigde in 1927 in een echtscheiding, waarna de man een jaar later hertrouwde met Louisa Maria Anna Wijnaendts van Resandt.

Op dit punt aangekomen, vervolg ik met de verdere beschrijving van de tak Roosmale Nepveu, beginnend bij Louis Antoine, de oudste zoon van Lodewyk Reinier Jan Anthony Roosmale Nepveu en Cornelia Maria Anna Barones Bentinck van Schoonheeten. Hij werd op 2 mei 1861 in 's-Gravenhage geboren en trouwde op 23 juni 1927 in Londen met de op 2 februari 1891 evenals haar man in 's-Gravenhage geboren Cathérine Noline d' Hamecourt, dochter van Alexandre Eugène Jules Guillaume d' Hamecourt en Nico Henriette Verniers van der Loeff. Uit dit huwelijk werd op 22 augustus 1928 in Pretoria (Zuid-Afrika) een zoon geboren, die de naam Jan Renier kreeg.

Henri Rudolph, de broer van Louis Antoine, werd op 13 oktober 1862 in 's-Gravenhage geboren en trouwde op 25 oktober 1892 in Yorkton (Canada) met de daar op 28 oktober 1876 geboren Mary Katherine Reaman. Het echtpaar, waarvan de man landeigenaar was, kreeg op 17 november 1895 een dochter, die in Yorkton ter wereld kwam en Cornélie Louise werd genoemd.

Ter afsluiting van dit tekstgedeelte sta ik stil bij mr. Willem, mr. Alfred Henri Leonard en René Charles Théodore, de zonen van Charles Roosmale Nepveu en jonkvrouwe Agatha Maria Johanna van Loon, die op respectievelijk 23 september 1866, 15 december 1874 en 12 oktober 1879 in Amsterdam werden geboren.

De oudste zoon was burgemeester van Apeldoorn en lid van de Provinciale Staten van Gelderland. Hij werd op 2 juli 1896 in Velp in de echt verbonden

Het bos van de burgemeester

In 1917 kocht de gemeente Apeldoorn landgoed "Berg en Bosch" in het westen van Apeldoorn met de bedoeling er een villapark van te maken. Dat lukte maar gedeeltelijk, want begin jaren dertig (kleine economische crisis) groeven honderden werkeloze arbeiders er in het kader van de werkverschaffing een grote vijver, waardoor de bestemming van ruim 300 ha veranderde in natuurpark. Dit was dankzij de vooruitziende blik van de toenmalige burgemeester Willem Roosmale Nepveu, die vond dat dit bijzondere gebied niet enkel individuen maar de gehele gemeenschap ten goede moest komen. Zijn betrokkenheid met het wel en wee van dit mooie bos was zo groot dat al gauw werd gesproken over 'HET BOS VAN DE BURGEMEESTER'. Berg en Bos kreeg grote bekendheid door o.a. nationale bloemententoonstelling (BBB), Lumido (klank en lichtspel), een Prehistorische boerderij uit de ijzertijd 500 jaar v. Chr. (Haps-project) en sinds 1971 vooral door Apenheul (apen los in het bos).

Vlnrs.: Boswachter Jan Verschuur, Burgemeester Roosmale Nepveu en Landschapsarchitect K.C. van Nes. Anno 1920.

met de op 22 april 1868 in Leeuwarden ter wereld gekomen en op 4 juli 1932 in Apeldoorn gestorven Henriette Casimire Johanna Wilhelmina de Bordes, dochter van Cornelis Jan de Bordes en Agatha Geertruida Wilhelmina van Burmania Barones Rengers.

Het echtpaar kreeg vier kinderen:

1. Charles Louis Antoine, geboren op 10 april 1897. Hij was gemeenteambtenaar te Bussum.
2. Cornélie Agathe, geboren op 13 augustus 1898 in Ophemert. Ze trad op 2 augustus 1930 in Amersfoort in het huwelijk met de op 4 december 1885 in Kralingen geboren Cornelis Laurentius Hollertt, majoor der cavalerie en Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, zoon van Johannes Laurentius Hollertt en Hermina Johanna Meenhorst, en gescheiden echtgenoot van Lucretia Meijjes.
3. Cecile Marie (afbeelding linksonder), geboren op 15 september 1899. Ze werd op 7 juli 1921 in Apeldoorn in de echt verbonden met de op 20 december 1894 in Amsterdam geboren jonkheer Willem Frederik van

Lennepe (afbeelding linksonder), zoon van jonkheer mr. Frank Karel van Lennepe en Henriette Constance Adèle Labouchere. Hij was diplomaat en in die hoedanigheid onder andere buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister te Kopenhagen.

4. Louise Agnes Renée, geboren op 28 december 1905 in Putten. Ze werd op 7 augustus 1928 in Londen de echtgenote van de op 16 augustus 1897 geboren Charles Henry Bentinck Budd. Dit huwelijk werd door echtscheiding ontbonden.

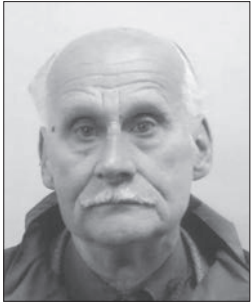
Mr. Alfred Henri Leonard (zie afbeelding hieronder), de middelste van de drie broers, werd op 15 december 1874 geboren in Amsterdam en overleed op 30 oktober 1937 op Huize "Het Veen" in Heerde. Hij werkte aanvankelijk bij het Departement van Financiën in Batavia en was later bankier in 's-Gravenhage. De voltrekking van zijn huwelijk met de op 30 december 1885 in Kortrijk (België) geboren Margaretha Theodora Faure, dochter van ds. Abraham William Frédéric Alewijn Faure en Marguérite Cornélie Adrienne Veeren,

Cecile Marie Roosmale Nepveu (1899-1989) en Willem Frederik van Lennepe (1894-1950).

Portret van A.H.L. Roosmale Nepveu, deelnemer aan de maskeradeoptocht ter gelegenheid van het 52e lustrum van de Universiteit (22 juni - 27 juni 1896) met als thema de deelnemers aan het Ridderhofspel te Wenen in 1560, voorstellend Egino Graf zu Salm und Neuburg, kamerheer van keizer Ferdinand I, gouverneur van Raab, ridder in de Orde van Alcantara.

Mr. William Frédéric Theodoor Roosmale Nepveu.

vond op 25 juli 1912 plaats in 's-Gravenhage. Het echtpaar had drie dochters, Marguérite Marie, Elisabeth Louise en Adelheid Maria, geboren op respectievelijk 30 juni 1913, 13 december 1914 en 6 juni 1916 in 's-Gravenhage, en twee zoons, mr. Aubin en mr. William Frédéric Theodoor Roosmale Nepveu, van wie de eerste op 5 oktober 1917 in 's-Gravenhage en de tweede op 19 april 1926 op Huize "Het

Veen" ter wereld kwam. De oudste zoon werd op 5 mei 1945 (Bevrijdingsdag) door de Duitsers in Darthuizen gefusilleerd.

De fusillade in Leersum van mr. Aubin Roosmale Nepveu op 5 mei 1945

De fusillade van mr. Aubin Roosmale Nepveu maakt deel uit van een drama, dat zich voltrok bij de Darthuizerberg in de Utrechtse gemeente Leersum op 5 mei 1945- de dag, waarop er een einde kwam aan de Duitse bezetting van ons land. Aan deze episode uit de Tweede Wereldoorlog wordt aandacht besteed in het in 2007 verschenen boek "Vechten voor vrijheid. Oorlog en verzet op de Utrechtse Heuvelrug" van mevrouw Loek Caspers, die zelf actief was in het verzet op de Heuvelrug.

De oudste zoon van mr. Alfred Henri Roosmale Nepveu en Margaretha Theodora Faure behoorde tot de vrij omvangrijke groep studenten, die op 13 maart 1943 weigerden de zogeheten "loyaliteitsverklaring" te tekenen, die inhield dat ze zich loyaal jegens de Duitse overheid zouden opstellen. In zijn geval had dat tot gevolg dat hij vanaf die datum van de Rijksuniversiteit Utrecht werd geweerd.

Samen met zijn in respectievelijk 1919 en 1921 geboren medestudenten Rijnhard de Beaufort en Dick van Lynden sloot hij zich aan bij een vanuit Doorn opererende groep van de Raad van Verzet (RVV)- een verzetsorganisatie, die zich voornamelijk bezighield met sabotage en spionage. De groep, die werd geleid door Roelof en Joos Cohen Tervaert, was onder andere betrokken bij "droppings" van wapens, levensmiddelen en berichten op de Utrechtse Heuvelrug.

De situatie in Leersum was op de bewuste 5e mei van meet af aan niet van gevaar ontbloot, omdat zich daar in een naar verhouding klein gebied zowel leden van de Binnenlandse Strijdkrachten (de "BS") als militairen van twee Duitse eenheden bevonden. In het tweede geval ging het om de "tros" (= een ondersteunende of logistieke eenheid) van een bataljon van de "SS Freiwillige Grenadier Brigade Landstorm

Nederland", die behoorde tot de 34e SS-divisie, en een ongeveer vijftig militairen sterk onderdeel van de "Luftwaffe". De eerste eenheid bestond voor het merendeel uit Nederlandse SS'ers. Hun commandant was de Duitse Oberscharführer (= sergeant-majoor) Grünwald.

De SS'ers waren ondergebracht in drie panden aan de plaatselijke Lomboklaan. De luchtmachtmilitairen hadden hun intrek genomen in de steenfabriek "MOVA" aan de Scherpenzeelseweg, buiten de bebouwde kom van Leersum. Het eerste was bekend bij het verzet; het tweede niet. Sterker nog, de leden van de BS hadden afgesproken om 's morgens om negen uur in de steenfabriek te verzamelen.

Een half uur voor dit tijdstip kruisten vijf BS'ers, die op weg waren naar de steenfabriek, in de directe omgeving van de Lomboklaan het pad van drie Nederlandse SS'ers. Dit leidde tot een gewapend treffen, waarbij één van de SS'ers werd doodgeschoten.

Toen de commandant van de SS-eenheid hiervan op de hoogte werd gebracht, werd er onmiddellijk een klopjacht op touw gezet. De gevolgen waren desastreus: de SS'ers hielden eerst op de Scherpenzeelseweg de BS'ers Kees en Jan van Dijk (twee broers) en Wim Selles en vervolgens op de Lomboklaan Rijnhard de Beaufort, Dick van Lynden en Aubin Roosmale Nepveu aan. Allen werden in het zicht van de Bevrijding zonder enige vorm van proces gefusilleerd.

René Charles Théodore, de jongste van de drie broers, werd op 12 oktober 1879 geboren in Amsterdam en overleed op 16 maart 1940 in Wareme (België). Hij was werkzaam als diplomaat, laatstelijk als buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister in Wenen en Boedapest. Ook was hij Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau en Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Zijn huwelijk met de op 10 juni 1887 in Haarlem geboren jonkvrouw Julie van Alphen, dochter van jonkheer Daniel François van Alphen en jonkvrouw Adolphine Westpalm van Hoorn, werd op 17 december 1912 voltrokken in 's-Gravenhage.

Kasteel 'Hoenlo' te Olst.

Het echtpaar had een dochter, Louise Constance Isabelle, die op 17 december 1913 in 's-Gravenhage ter wereld kwam. Ze trad op 21 november 1939 in Olst in het huwelijk met de aldaar op 11 september 1906 op kasteel "Hoenlo" geboren Frederik des Tombe, zoon van Frederik Willem des Tombe en jonkvrouwe Charlotte Frederique Teding van Berkhout. Hij was scheikundig ingenieur en reservekapitein der artillerie.

De achtste en volgende generaties

Jan Aubin Willem en Carel Laurent Albert, de zonen van Henri Mari Nepveu en Johanna Wilhelmina Nederveen Pieterse, behoren tot de laatste telgen van het geslacht die in dit artikel de revue passeren. Ze werden op respectievelijk 9 oktober 1875 en 9 maart 1878 in Buitenzorg geboren en brachten hun werkzame leven door in het voormalige Nederlands-Indië.

De oudste zoon was eerst infanterie-officier in het Nederlandsch-Indisch Leger en later "fabricatiechef" bij de suikeronderneming "Soekoredjo" in Bangil Pasoer. Hij stierf op 1 januari 1918 in Soerabaja. Zijn echtgenote, met wie hij op 12 augustus 1903 in Kediri in het huwelijk trad, was de op 5 mei 1881 in Malang geboren en op 23 juli 1930 in Semarang overleden Louise Julie Henriette van Lennep, dochter van Julius van Lennep en Hortense Tissot van Patot. De weduwe Nepveu-van Lennep hertrouwde op 5 februari 1921 in Soerabaja met jonkheer Paul Johan van Beresteyn, gescheiden echtgenoot van Anna Antonia Pieper.

Uit haar eerste huwelijk werd op 30 november 1906 in Meester Cornelis een zoon geboren, die Jan Henri Julius werd genoemd. Hij was in de rang van luitenant ter zee der eerste klasse als vliegerwaarnemer in dienst bij de marine, toen hij op 29 december 1941 bij de Notoea-eilanden (voormalig Nederlands-Indië) neerstortte met zijn vliegtuig, dat nimmer werd teruggevonden en geldt sindsdien als "zijnde vermist".

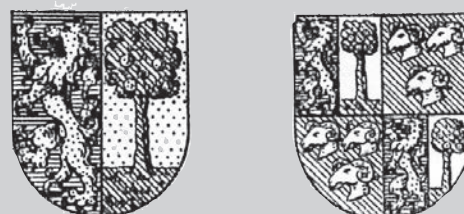
Jan Henri Julius Nepveu was op 17 december 1935 in Batoe (Malang) getrouwd met de op 19 juli 1911 in Blitar (Kediri) geboren Elsa Elisa Louise Geul. De kinderen van het echtpaar, Aubin Hans Paul en Anja Aubine-Line, werden op respectievelijk 27 oktober 1937 en 18 mei 1940 geboren in Soerabaja, alwaar hun zoon op 10 april 1938 overleed.

Carel Laurent Albert, de jongste van de twee broers, was administrateur bij de suikeronderneming "Wonosari" in Soerakarta. Hij trad op 5 april 1904 in Kediri in het huwelijk met de op 10 april 1879 in Kendal (Semarang) geboren Mina Jacoba van Amerom. Het echtpaar kreeg drie kinderen:

1. Frédérique Caroline, geboren in Kediri op 7 mei 1905 en overleden in Soerabaja op 11 december 1920.
2. Henri Marie, geboren in Jogjakarta op 24 januari 1907 en overleden in Modjokerto op 9 maart 1909.
3. Caroline Jacoba, geboren op 29 november 1915 in Soerakarta. Ze werd op 1 juli 1940

in Arnhem in de echt verbonden met de op 4 september 1911 in Soerabaja geboren tandarts Christiaan Reijnsbach, zoon van Frederik Reijnsbach en Cornelia Maria van Noojen.

De wapens van de geslachten Nepveu (tot Ameyde) en Roosmale Nepveu

De wapens van de geslachten Nepveu (tot Ameyde) en Roosmale Nepveu worden in het "Nederlands Patriciaat" als volgt omschreven:

"Nepveu: Gedeeld I in blauw een gouden leeuw, rood-getongd en -genageld; II in goud een groene appelboom, goud bevrucht, ondersteund door een grasgrond. Helmteeken: de leeuw uitkomend. Dekkleeden: goud en blauw.

Roosmale Nepveu: Gevierendeeld: I en IV het bovenomschreven wapen Nepveu; II en III in groen drie zilveren ramskoppen, rood-getongd en goud-gehoornd. Helmteeken: 1 de leeuw van "Nepveu", omgewend; 2 een ramskop uit het schild. Dekkleeden: rechts goud en blauw; links zilver en groen.

Familiewapen Nepveu.

Johan Wolfert van Brederode

(12 juni 1599 - 3 september 1655), heer van

- Brederode
- Vianen
- Ameide
- Noordeloos
- Voshol
- Cloetinge
- Haaften
- Herwijnen
- Hellouw en Nijeveld
- Burggraaf van Utrecht

Herman Beckmann

In het Rijksmuseum in Amsterdam hangt het bovenstaande ruitersportret¹ van Johan Wolfert van Brederode. Het is tussen 1640 en 1655 vervaardigd door òf Thomas de Keyser òf Jan van Rossum. Door de benen van de schimmel ziet men op de achtergrond hoogstwaarschijnlijk het slot Batestein in Vianen liggen.

Johan Wolfert was de derde zoon van Floris van Brederode en Dorothea van Haefden. Zijn vader was kolonel der Infanterie en Gouverneur van Heusden. Kort na Johan Wolfert's geboorte overleed zijn vader. Zijn broers waren Walraven IV (1596-1620) en Reinoud (1597-1617). Zijn oudste broer erfde in 1614 de titels heer van Brederode, Vianen, Ameide, Noordeloos, Voshol, Cloetinge, Haaften, Herwijnen, Hellouw en Nyevelt en Burggraaf van Utrecht. Toen Walraven IV in 1620 overleed door een val met zijn paard op het ijs, werd de twintigjarige Johan Wolfert als universeel erfgenaam in een keer een van de meest vermogende en invloedrijkste edelen van het land.

Reeds op jonge leeftijd werd hij onderwezen in de krijgskunst met als doel hem tot een bekwaam bevelhebber op te leiden. Hij trad op jeugdige leeftijd in dienst en werd vaandrig. Op zijn negentiende kreeg

¹ Olieverf op doek, hoogte 104,5 cm, breedte 90 cm.

hij het bevel over een compagnie voetknechten en twee jaar later over een compagnie kurassiers². Paulus Voet schrijft in zijn in 1656 in Utrecht uitgegeven boek *Oorspronck, Voortganck en Daeden der Doorluchtiger Heeren van Brederode* over Johan Wolfert: 'Kome ick tot Johan Wolphaerd van Brederode, jonckste sone van Floris. Dese is van kints beenen op, ontrent de waepenen opgevoet, gevende in die jonge jaren soodaenige hope van sich, dat het vaderlant met der tijt hem soude sien het enige hoofd over de militie'.

Johan Wolferts gezinsleven

Op zijn twintigste trad hij in het huwelijk met Anna Johanna van Nassau-Siegen³ op het slot Broich bij Mülheim aan de Ruhr. Het slot was eigendom van Johan Adolf van Daun, graaf van Falckenstein (1582 - 1623), die getrouwd was met de zuster van Anna Johanna, Anne Maria van Nassau-Siegen (1589-1620). Door dit huwelijk werd hij een zwager van Johan Maurits van Nassau-Siegen, de Braziliaan⁴.

² Kurassiers waren zwaar bewapende cavaleriemilitairen te paard die een borstharnas droegen dat kuras heette.

³ Haar ouders waren: Johann VII von Nassau-Siegen (1561-1623) en Magdalena von Waldeck von Nassau-Siegen (1558-1599).

⁴ Graaf Johan Maurits van Nassau-Siegen, voorheen gouverneur-generaal van Nederlands-Brazilië, was de opdrachtgever voor het Mauritshuis in 's-Gravenhage. Dit stadspaleis is tussen 1633 en 1644 gebouwd door Jacob van Campen en Pieter Post in de Hollands-classicistische bouwstijl.

Aankomst van Johan Wolfert van Brederode en Anna Johanna van Nassau-Siegen in Vianen in 1619, geschilderd door Hendrick Cornelisz. Vroom, Olieverf op doek, Stadhuis Vianen.

Na de huwelijksfeesten waren Johan Wolfert en zijn vrouw per koets naar Wesel gereisd, waar ze aan boord gingen van het Statenjacht van prins Maurits. Op het schilderij van de intocht is het schip van Maurits omringd door kleinere bootjes, waarvan er twee - met de vlaggen - bij het escorte horen. Er varen ook boten mee die het gezelschap verwelkomen en vanaf de kant stappen nog meer toeschouwers in hun vaartuigen. In de verte ligt Slot Batestein, waar het echtpaar zijn intrek zal nemen - net als vele generaties Brederode vóór hen. Hier is goed te zien hoe het kasteel is opgenomen in de stadsmuur van Vianen.

Johan Wolfert en Anna Johanna waren zeventien jaar getrouwd en kregen twaalf kinderen, van wie vijf dochters in leven bleven. Deze dochters waren: Sofia-Theodora⁵ (1620-1678), Juliana (1622-1678), Florentina (1624-1678), Anna Trajectina (1629-1672) en Amalia Margaretha (1625-1663). Anna Johanna sterft op 7 december 1636 in het Hof van Brederode bij de Boschpoort in 's-Gravenhage.

Op 11 februari 1638 trouwde Johan Wolfert na 14 maanden weduwnaarschap met Louise Christine van Solms-Braunfels. Zij was de zuster van Amalia van

⁵ Sofia Theodora trouwde in 1644 met Christiaan Albrecht van Dohna (1621-1677). Nadat de drie zonen uit het tweede huwelijk van Johan Wolfert van Brederode kinderloos waren overleden, gingen hun bezittingen naar Hedwig Agnes, die in 1684 ongehuwd overleed. Haar halfzus Sofia Theodora werd haar erfgename. Haar zonen Karel en Diederik sneuvelden in 1686 en hierdoor kwam het Brederode bezit in handen van hun zuster Gravin Amalia van Dohna, die getrouwd was met Simon Hendrik, graaf van Lippe Detmold. Hun zoon Frederik Adolf van Lippe Detmold werd in 1700 eigenaar van het Brederode bezit en zijn zoon Hendrik Adolf verkocht in 1725 alles aan de Staten van Holland en West-Friesland voor f 898.200,=. Op de dertigste oktober 1725 vond de overdracht in Vianen plaats. (Zie ook de twee artikelen over de *Overdracht van de Heerlijkheden Vianen en Ameide* in het Nieuwsblad nummer 1, 17de Jaargang, 2006).

Solms-Braunfels, de vrouw van de 'stedendwinger' Frederik Hendrik⁶.

Het echtpaar Van Brederode kreeg acht kinderen, drie zonen en vijf dochters. De zonen waren Floris Albert Belgicus, die jong overleed, Hendrik en Wolfert.

Hendrik ging op negentienjarige leeftijd naar Frankrijk om zich in de krijgskunst te bekwamen. Hij stierf in 1657 aan de mazelen in Amiens.

Wolfert overleed op 15 juni 1679 ongehuwd in de

⁶ Frederik Hendrik kreeg deze bijnaam vanwege zijn vele succesvolle belegeringen.

Portret van Frederik Hendrik (1584-1647), prins van Oranje met zijn vrouw Amalia van Solms (1602-75) en hun drie jongste dochters Albertina Agnes (1634-96), Henrietta Catharina (1637-1708) en Maria (1642-88), geschilderd door Gerrit van Honthorst, olieverf op doek, 236,5 x 347,5 cm Rijksmuseum, Amsterdam.

ouderdom van dertig jaar. Hij was de laatste wettige afstammeling van deze oudste tak van de Brederodes.

Het beleg van 's-Hertogenbosch

In 1628 wist de kaper Piet Hein in de baai van Matanzas (Cuba) een Spaanse Zilvervloot te veroveren, waarmee hij een enorme schat voor de Republiek verwierf. Frederik Hendrik kon die goed gebruiken in zijn strijd tegen de Spanjaarden. In 1629 belegerde hij 's-Hertogenbosch.

Bij het beleg van de moerasdraak⁷, voerde Johan Wolfert van Brederode het bevel over een regiment Nederlanders, bestaande uit 26 compagnieën waarmee hij het hoofdkwartier bij de Pettelerschans betrok. Gedurende het beleg kweet hij zich goed van zijn taak en op de drieëntwintigste juli werd hij naar de Veluwe gezonden om een Spaanse opmars een halt toe te roepen.

Bij de capitulatie van 's-Hertogenbosch op 14 september 1629 was Johan Wolfert weer terug en werd hij tot gouverneur van de vesting aangesteld (op 27 januari 1630) door Frederik Hendrik.

Mede op voorspraak van de Culemborgse graaf Floris van Pallandt. Hij bleef gouverneur van de stad tot 1655. Toen werd hij opgevolgd door Johan van Wijnbergen, Vrijheer van Horsen tot Oldenaller. Het tegenwoordige Noord-Brabants Museum was op het moment van de inname van 's-Hertogenbosch een Jezuïeten college. De Jezuïeten waren de stad ontvlucht naar Ravenstein. De Staten-Generaal legden beslag op het complex en riepen het uit tot

Floris II van Pallandt (1578-1639).

Voormalig Stadspaleis (thans Noord-Brabants Museum) 's-Hertogenbosch.

⁷ Moerasdraak was de bijnaam van 's-Hertogenbosch tijdens de Tachtigjarige Oorlog. De naam kreeg de stad, omdat ze onneembaar werd geacht vanwege haar ligging bij een moeras. 's-Hertogenbosch ligt lager dan de omliggende gebieden, waardoor veel waterlopen als de Dommel en de Aa bij 's-Hertogenbosch bijeen komen. Hierdoor ontstonden ook de moerasgronden rondom de stad, zoals Het Bossche Broek en de Moerputten. Maurits van Oranje had in 1601 en in 1603 gepoogd de stad in te nemen, maar door het moeras rondom de stad mislukte dit. Frederik Hendrik lukte het wel om bij het Beleg van 1629 de moerasdraak te overwinnen. De stad verloor bij deze nederlaag zijn bijnaam. Bron: Wikipedia.

Als heer van Vianen en Ameide en als Eerste Edele van de Staten van Holland had Johan Wolfert de nodige bestuurservaring en die had hij hard nodig.

residentie van de militaire gouverneur van de stad en Johan Wolfert van Brederode werd de eerste bewoner. Als heer van Vianen en Ameide en als Eerste Edele van de Staten van Holland⁸ had Johan Wolfert de nodige bestuurservaring en die had hij hard nodig. Allereerst was er de grote geloofsinhomogeniteit in 's-Hertogenbosch: een grote katholieke meerderheid werd door een kleine protestantse minderheid geregeerd. Zo wilde de protestanten het oksaal⁹ en het altaar uit de protestant geworden Sint Jan laten verwijderen. Johan Wolfert verhinderde dit echter. De verstandhouding tussen Johan Wolfert en de stad 's-Hertogenbosch was goed. In 1631 schonk het stadsbestuur kostbare gobelins ter verfraaiing van zijn paleis. Toen hij trouwde met Louise Christine van Solms-Braunfels kreeg zij een huwelijkscadeau van duizend gulden. Bij de geboorte van haar zoon Hendrik in 1638 werd zij vereerd met een pillegift¹⁰ en een speldengeld¹¹.

De Illustere Lieve-Vrouwe-Broederschap

Bij de capitulatie van 's-Hertogenbosch was overeengekomen dat de privileges van verenigingen onverkort gehandhaafd zouden blijven. Een van die verenigingen was de *Illustere Lieve-Vrouwe-Broederschap*, die begin 14de eeuw was opgericht door een aantal Bossche geestelijken en aspirant-geestelijken ter ere van de Illustere Lieve Vrouwe ofwel Maria. Na 1520 liep het aantal nieuwe aanmeldingen in snel tempo achteruit. Dat veranderde toen van Brederode vroeg lid te mogen worden ondanks het feit dat hij protestant was. En met hem vroegen gelijktijdig dertien van zijn protestantse medewerkers het lidmaatschap aan:

- Zijn rechterhand Philips van Thienen, heer van Berlicum en Middelrode, stadscommandant en plaatsvervangend gouverneur,
- Hendrick de Bergaigne, hoog- en laagschout van 's-Hertogenbosch en de Meierij,
- Hendrik Kuysten, majoor van de schutterij en vroedschap,

⁸ Brederode de Edelste - Wassenaer de Oudste- Egmond de Rijkste - Arkel de Stoutste. In dit oude rijmpje over vier Hollandse adellijke geslachten wordt niet gezegd dat die van Arkel zo ondeugend waren. Het woord stout betekende in vroegere tijden moedig, dapper. Maar het geslacht Van Brederode schijnt het Edelste onder de edelen te zijn geweest, aldus het rijmpje.

⁹ Een oksaal biedt ruimte aan het zangkoor en het grote kerkorgel. Oorspronkelijk was het woord "oksaal" synoniem met "doksaal", de afscheiding tussen het priesterkoor en het middenschip waarop zich meestal ook een orgelbalkon bevond.

¹⁰ Pillegift. Geschenk van doopborg (peter of meter) aan de dopeling (pille = petekind), zoals een zilveren ketting, zilveren beker, zilveren rammelaar of een geboortelepel.

¹¹ De letterlijke betekenis is: Het geld dat een vrouw van haar man als toelage ontvangt voor kleding en opschik. In dit geval is het een gift die naar eigen goeddunken besteed kan worden.

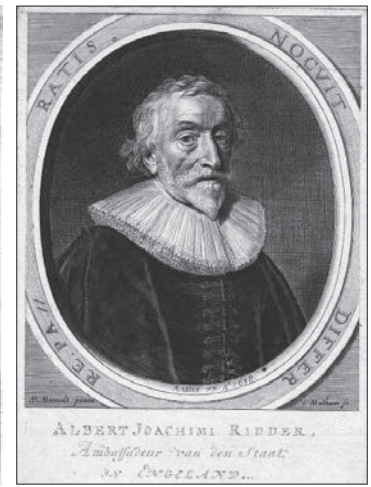
- Gysbert Pieck van Tienhoven, heer van Vlierden, rentmeester van de domeinen en vroedschap,
- Andries de Fresne, rentmeester der domeinen en 's lands gemene middelen en vroedschap,
- Adriaan Ploos van Amstel, heer van Oudegein en Thienhoven, vroedschap,
- Rutger Tullekens, vroedschap,
- Jacob van Casteren, rentmeester en vroedschap,
- Otto Copes, pensionaris en vroedschap,
- Johan Ruysch, commissaris van monstering,
- Pieter Lus, vroedschap,
- Johan Gans, heer van Bommedede en Blois, vroedschap,
- Lazarus van Zonst, pensionaris en vroedschap.

Het verzoek van Johan Wolfert zorgde voor veel opschudding bij zowel katholieken als protestanten. De katholieken wezen het idee af, zij zagen het als de eerste stap van het onteigenen van bezit van de Kerk. De protestanten zagen het daarentegen als afgodenverering.

De Broederschap had echter weinig keus - afwijzen van het voorstel van Johan Wolfert van Brederode zou automatisch leiden tot onderdrukking òf in het ergste geval tot opheffing. Daarom werd, onder heftige protesten, besloten dat de Broederschap een gemengd genootschap zou worden met 50% protestanten en 50% katholieke leden.

Johan Wolferts militaire loopbaan en zijn rol als staatsman

Van Brederode werd in 1633 kolonel over een regiment voetvolk en drie jaar later generaal van de Artillerie en in 1641 volgde hij zijn overleden zwager graaf Willem van Nassau op als veldmaarschalk. Kort voor deze laatste benoeming gaf hij blijk van zijn heldhaftigheid. Hij was met drie schepen op weg naar Engeland, toen het konvooi onverwachts werd aangevallen door vijf kaperschepen uit Duinkerken. Johan Wolfert gaf zijn bevelen met grote vastberadenheid en na een hevig gevecht van ongeveer vier uren dropen de Duinkerkers zonder buit af. Van Brederode onderscheidde zich niet alleen als militair, maar ook als staatsman. In 1640 werd hij met

Joannes Polyander van den Kerckhoven (1594-1660) en Albert Joachimi (1560-1654).

François van Aarssen, Heer van Sommelsdijk, Joannes Polyander van der Kerkhoven, Heer van Heenvliet, en Albert Joachimi, pensionaris van Goes, heer van Oostende en Hoedekenskerke, naar Engeland gezonden om prinses Maria Henriëtte Stuart voor Willem II ten huwelijk te vragen. Willem II was de zoon en de erfgenaam van Frederik Hendrik, de Prins van Oranje-Nassau en stadhouder van de Verenigde Provinciën, en van Amalia van Solms. Frederik Hendrik hoopte met een koninklijk huwelijk voor zijn zoon zijn eigen monarchistische aspiraties kracht bij te zetten; hij was ook een van de grootste geldschieters van de vader van Maria Henriëtte Stuart, Karel I, tijdens de Engelse Burgeroorlog. Het huwelijk vond op 2 mei 1641 plaats in de Royal Chapel van het Palace of Whitehall in Londen, maar werd enkele jaren niet geconsumeerd vanwege de jonge leeftijd van de bruid. In 1642 maakte Maria echter de oversteek naar Holland met haar moeder Henriëtte Maria. Johan Wolfert was benaderd om beide vorstinnen welkom te heten en per schip naar 's-Gravenhage te begeleiden. Maar Van Brederode was ziek en zijn taak werd overgenomen door de heren Cornelis van Terestein, oud-burgemeester van Dordrecht, en Caspar van Vosbergen, oud-ambassadeur in Denemarken. Willem II werd na het overlijden van Frederik Hendrik in 1647 tot zijn dood in 1650 de stadhouder van

François van Aarssen, Heer van Sommelsdijk (1572-1641), geschilderd door Michiel Jansz. van Mierevelt, olieverf op paneel, 86 x 112 cm, 1636, Rijksmuseum, Amsterdam.

Andries Bicker, Heer van Engelenburg, (1586-1652). Geschilderd door Bartholomeus van der Helst, Rijksmuseum, Amsterdam. (1642).

Holland, Zeeland, Utrecht, Overijssel, Gelderland en Groningen.

Willem II overleed in dat jaar vrij onverwachts aan de pokken. Zijn zoon Willem III van Oranje werd acht dagen na het overlijden van zijn vader op 14 november 1650 geboren. De regentenpartij, onder het beheer van Cornelis de Graeff en Andries Bicker, maakte van het overlijden van Willem II gebruik om het Eerste Stadhoudersloze Tijdperk in te luiden. Met alleen Leiden tegen, werd in Holland besloten geen stadhouder te benoemen en om afvaardigingen te sturen naar Zeeland en Utrecht om daar hetzelfde te bewerkstelligen. De delegatie die naar Utrecht ging, bestond uit Johan Wolfert, Cornelis van Beveren, Heer van Strevelshoek, en Hieronymus van Beverningh, Schepen te Gouda. De Staten namen het recht om landdrosten en baljuws te benoemen nu zelf in handen. Op het eind van de Eerste Engels-Nederlandse Oorlog¹² 'verplichtte' de provincie Holland, misschien op aandringen van Johan de Witt, zich in de geheime Akte van Secluse aan het republikeinse Engelse regime van Oliver Cromwell om de prins nooit als stadhouder aan te stellen — of toe te staan dat een andere provincie dat wel deed.

Johan Wolfert van Brederode ondertekende de Akte van Secluse. Dit werd hem niet in dank afgenomen door de Oranjes. Toen Amalia van Solms in september 1654 naar Berlijn ging werd ze uitgeleide gedaan door Johan Wolfert en de Friese stadhouder Willem Frederik. Onderweg kregen die twee ruzie over het feit dat Johan Wolfert de Akte van Secluse had ondertekend. Toen Johan Wolfert terug wilde zeilen

¹² Na de onthoofding van de Engelse koning Karel I was Cromwell aan de macht gekomen. Hij vaardigde scheepvaartwetten uit die zeer nadelig waren voor de Nederlandse handel en leidden tot de Eerste Engels-Nederlandse Oorlog.

Willem Frederik (1613–1664), graaf van Nassau-Dietz, vorst van Nassau-Dietz, stadhouder van Friesland, stadhouder van Groningen en Drenthe, geschilderd door Pieter Nason.

naar Holland begon het personeel van de mee gereisde hoogwaardigheidsbekleders hem uit te schelde. Ze riepen: 'Cromwell, Cromwell'.

Ondanks hun onenigheid moesten Willem Frederik en Van Brederode samenwerken in het leiding geven aan de krijgsmacht. In 1655 werd de sterk gereduceerde krijgsmacht verdeeld in twee korpsen. Willem Frederik kreeg de leiding over het eerste corps bestaande uit 40 compagnieën infanterie en 11 compagnieën cavalerie. Johan Wolfert ging het bevel voeren over het tweede corps, bestaande uit 30 compagnieën cavalerie en 58 compagnieën infanterie.

Na alle opwinding over de Akte van Secluse keerde Johan Wolfert terug naar 's-Hertogenbosch en schreeuwde de sterk gereduceerde krijgsmacht om zijn aandacht. Ook verheugde hij zich op het huwelijk van Johan de Witt met Wendela Bicker op 16 februari 1655. Ter gelegenheid van dit huwelijk schreef Joost van den Vondel een bruiloftgedicht¹³.

Het overlijden van Johan Wolfert van Brederode

Twee maanden later kreeg Johan Wolfert lichamelijke klachten. Begin juli kreeg hij het advies van zijn artsen te gaan kuren in Spa. Maar het bronwater hielp niet! Eind augustus ging hij naar het kasteel Petersheim bij Maastricht, waar hij op 3 september 1655 overleed. Op 25 augustus was zijn jongste zoon Floris Albert Belgicus in 's-Hertogenbosch aan de pest overleden. De weduwe van Johan Wolfert, Louise Christine, verbood de bevolking van Vianen kamers te verhuren aan belangstellenden om zo het risico van een pestuitbraak te vermijden. Op 25 oktober werd Johan Wolfert met een sobere uitvaartplechtigheid bijgezet in het familiegraf in de Grote Kerk in Vianen.

Geraadpleegde literatuur

Aart Vos, *Burgers, broeders en bazen. Het maatschappelijk middenveld van 's-Hertogenbosch in de zeventiende en achttiende eeuw*, Hilversum, 2007.

G.C.M. van Dijk, *De Bossche optimaten*, Tilburg, 1973.

A.J.M. Koenhein, e.a., *Johan Wolfert van Brederode, Een Hollands edelman tussen Nassau en Oranje*, Zutphen, 1999.

Peter de Cauwer, *Tranen van bloed, Het beleg van 's-Hertogenbosch en de oorlog in de Nederlanden, 1629*, Amsterdam, 2008.

Daniel Heinsius, *Het beleg van 's-Hertogenbosch en de gebeurtenissen van 1629*, Leiden, 1631.

Margriet van Boven, *Het beleg van 's-Hertogenbosch in 1629*, Noord-Brabants Museum, 1979.

¹³ Zie het artikel TER BRUILOFTE van Paul Will elders in dit blad.

Johan Wolfert van Brederode

Ridder van de Deense Olifantsorde

Het rechtsstaande schilderij¹ is afkomstig uit de school van Gerrit van Honthorst en is rond 1650 te dateren. Het stelt Johan Wolfert van Brederode voor. Hij draagt de versierselen van de Deense Olifantsorde, die hij onder het bewind van koning Frederik de derde in 1649 had gekregen. Waarom kreeg Johan Wolfert deze hoogste Deense onderscheiding?

In het voorjaar van 1649 kwam een hoge Deens delegatie onder leiding van de beroemde en beruchte Rijkshofmeester Corfitz Ulfeldt² naar 's-Gravenhage. De Republiek had in het Zweeds/Deense conflict over de Sonttol altijd de Zweden gesteund. Wat niet verwonderlijk was. Meer dan de helft van de schepen die door de Sont voeren waren Nederlandse schepen. De Sonttol werd in 1429 ingesteld door koning Erik VII van Denemarken. Alle buitenlandse schepen die de Sont passeerden moesten in Helsingør tol betalen aan de Deense kroon. Indien een schip weigerde te betalen werd het vuur geopend vanuit Kasteel Kronborg bij Helsingør en Helsingborg³. In 1567 werd de tol veranderd in een belasting op de lading van het

1 Het schilderij is in particulier bezit.

2 Corfitz Ulfeldt (1606 - 1664) was een Deens staatsman. Corfitz was de zoon van de rijkskanselier Jacob Ulfeldt en Birgitte Brockenhuus. Hij trouwde op 9 oktober 1636 met de vijftien jaar jongere Leonora Christina, dochter van de Deense koning Christiaan IV. Hij was de voornaamste bestuurder voor Christiaan IV, maar werd door diens opvolger Frederik III veroordeeld als landverrader.

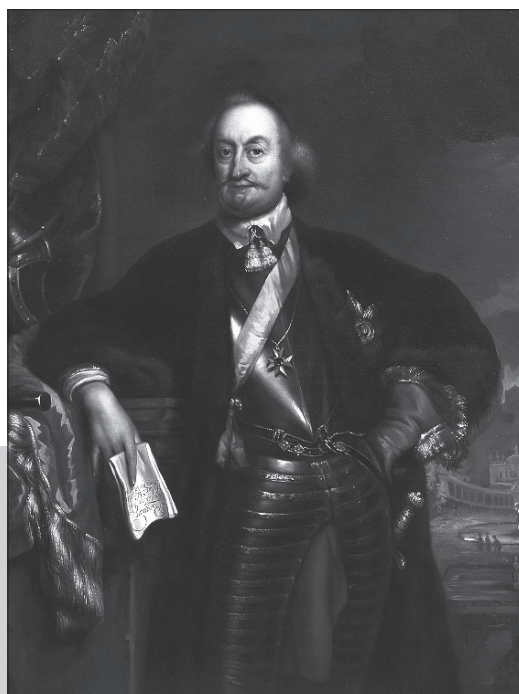
3 Tot 1658 was Helsingborg Deens.

schip, waarmee de inkomsten verdrievoudigden. Om te voorkomen dat schepen een andere route namen, werd ook tol geheven in de Grote Belt en de Kleine Belt.

De Deense delegatie probeerde de Zeven Provinciën te bewegen het Deense standpunt over te nemen. Om dit te bereiken was de Nederlandse politieke en militaire top al eerder dat jaar 'gemasseerd'. Zo ontvingen Johan Maurits van Nassau-Siegen (1604-1679), gouverneur van het Hertogdom Kleef, Hendrik van Nassau-Siegen (1611-1652), gouverneur van Staats-Vlaanderen, de gouverneur van Maastricht, Rijngraaf Frederik Magnus prins van Salm (1606-1673) en Johan

Wolfert van Brederode, de gouverneur van 's-Hertogenbosch de onderscheiding van de Deense Olifantsorde. In het najaar van 1649 sloten de Staten-Generaal met Denemarken een verdrag tot afkoop van de Sonttol, dat ook bepalingen tot wederzijdse hulpverlening bevatte.

Links: Corfitz Ulfeldt (1606 - 1664) en Graaf Johan Maurits van Nassau-Siegen (1604-1679).

Burgemeester De Ridder

met groot enthousiasme begroet¹

Bij al die juichende kinderen, vrouwen en mannen en musicerende mannen, viel het pittoreske raadhuis op de Dam in Ameide gistermorgen ietwat uit de toon. De nieuw benoemde burgemeester van Ameide en Tienhoven, de heer J.C. de Ridder, die deze spontane ontvangst ten deel viel, mocht later op de dag vernemen waarom het uit 1644 stammende raadhuis niet bij deze blijde incomste betrokken kon worden. Door de tand des tijds is het bouwwerk danig toegetakeld en zo bleven de deuren gesloten voor de nieuwe burgervader.

Met Ameide moest Tienhoven al evenzeer excuses maken over het in ongerede raken van het raadhuis. Hier had 'De Rode Haan' verleden jaar duchtig koning gekraaid. Tien gezinnen waren door de brand dakloos geworden en een aantal van de gedupeerden moest als enige uitweg in de nijpende woningnood genoeg nemen met een verblijf in het raadhuis.

Excuses

Nu zou het verre bezijden de waarheid zijn te zeggen, dat de burgemeester met echtgenote en drie kinderen, dadelijk aanstalten maakte rechtsomkeer te maken. Dat was allerminst het geval. De gemeenteraden van Ameide en Tienhoven hadden een doortastend besluit genomen om de officiële installatie en de daarmee gepaard gaande traditionele feestelijkheden, vlot te doen verlopen.

Zelfstandig blijven

In Ameide is een nieuw raadhuis betrokken tegen-

¹ Dit artikel verscheen in Trouw op 4 september 1957.

over het oude. Tienhoven kreeg daarover in de morgenuren de beschikking. Loco-burgemeester A. Uittenboogaard, opende in de raadzaal van dit nieuwe gemeentehuis omstreeks elf uur de buitengewone, plechtige zitting van de raad.

Een uit leden van de raad gevormde commissie van ontvangst leidde de burgemeester, diens echtgenote en kinderen de raadzaal binnen en wethouder Uittenboogaard ging daarna over tot de installatie. In zijn welkomstrede wees de loco-burgemeester op het bescheiden aantal inwoners van Tienhoven.

'In een enkel flatgebouw kunnen meer mensen wonen dan de gemeente Tienhoven telt', aldus de heer Uittenboogaard. Toch willen de ingezetenen van dit vriendelijke dorp aan de Lek hun zelfstandigheid niet missen. De loco-burgemeester bond de nieuwe burgemeester alvast op het hart, dat hij woord 'samenvoegen' (van Ameide-Tienhoven) niet kon laten opnemen in de vocabulaire van Tienhoven. Burgemeester de Ridder deed zich al spoedig als een wijs magistraat kennen. In zijn rede konden de aanwezigen beluisteren, dat hij een warm voorstander is van de bevordering van een goede en hechte gemeenschap. In een kleine gemeente kan dit doel beter verwezenlijkt worden dan in de grote stad', aldus de burgemeester. Hij noemde het onderlinge contact van zeer grote betekenis. Met de hulp van de raad wilde spreker trachten vooral in deze zin stimulerend werk te verrichten.

Met deze basis als uitgangspunt zullen dan ongetwijfeld de mogelijkheden gevonden worden tot verdere ontplooiing van de gemeente, zo meende burgemeester de Ridder. Spreker wist zich ervan overtuigd, dat slechts dan al de voorgenomen arbeid nuttig kon heten als daarop de zegen van de Hemelse Vader zou rusten.

- Installatie in Ameide-Tienhoven
- Warm voorstander van gezonde en hechte gemeenschap

Hij bracht vervolgens dank aan H.M. de Koningin voor zijn benoeming. Een bijzonder woord van welkom richtte de burgemeester tot de vertegenwoordiger van de commissaris van de Koningin in de provincie Zuid-Holland, mr. J.C. Sillevis. Daarna voerde de fractievoorzitters het woord en tot slot sprak de oud-burgemeester van Ameide-Tienhoven, de heer C.W. Luijendijk.

Vlnr. Dickie Rijnveld, Alice Spek, mevr. de Ridder, burgemeester de Ridder, G.H. Spek (AR-wethouder), W. Donker (PvdA-wethouder), A. Langerak (wnd gemeentesecretaris), P. Beijen (SGP-raadslid), C. vd Zijden (AR-raadslid), A. de Kruijk (Loco-burgemeester), T. van Lomwel (CHU-raadslid), mevr. E. Spek, C. Lakerveld (AR-raadslid), Schrijvers (gemeente-opzichter). Voorgond: kinderen De Ridder, burgemeester Luyendijk, mevr. Luyendijk, mr. J.C. Sillevis (vertegenwoordiger van de commissaris van de Koningin in de provincie Zuid-Holland).

Wethouder A. Uitenboogaard hangt burgemeester De Ridder de ambtsketen om.

In Ameide

De installatie voor de gemeente Ameide vond in de middaguren plaats. Burgemeester de Ridder had even tevoren een rondrit gemaakt door de gemeenten. Tijdens deze rijtoer had de magistraat gelegenheid – zij het dan in wat vluchtige zin – nader kennis te maken met de bevolking. De schooljeugd, dankbaar en uitgelaten voor deze onverwachte vrije dag direct na de grote vakantie, zong de burgemeester uit volle borst toe. Burgemeester de Ridder bracht de kinderen hartelijk dank voor deze hulde.

De beloning voor die ‘inspanning’ van Ameide’s en Tienhovens jeugd zal natuurlijk hebben bestaan uit een vette ijsco. ‘Voor zo’n verrassing willen alle kinderen iedere dag wel een burgemeester installeren’, merkte een jong onderwijzeresje op, toen zij zelf aan een ijsje stond te likken. Een andere, wat meer bezadigde inwoner van Ameide, liet zich de opmerking ontschieten dat ‘de man wel wat jong was’. (Burgemeester de Ridder telt 35 jaren.) ‘Wat is ten slotte oud?’ vroegen wij deze vitale zeventiger. En hij zei: ‘Ikke niet’ en hij verdween met gezwinde pas naar de Dam, waar om half drie burgemeester de Ridder ten tweede male in het raadhuis verdween om nu te midden van de vroede vaders van Ameide gesierd te worden met de ambtsketen.

De loco-burgemeester de heer A. de Kruijk, noemde in zijn rede een aantal onderwerpen van bijzondere importantie. Voor de verwezenlijking hiervan is veel geld nodig. Nu het mes van de bestedingsbeperking al dieper snijdt, zullen de problemen zich stellig opstapelen.

Toch zag loco-burgemeester de Kruijk een lichtpunt. ‘U was voorheen chef Financiën in Leidschendam’ aldus spreker. Thans aan u de schone taak als een deskundig, financieel magistraat een uitweg te zoeken in het labyrint van de bezuinigingsvoorschriften.

‘Vlieg er eens uit’

Burgemeester de Ridder zegde toe met inzet van zijn krachten het bestuur over deze gemeente in handen te nemen. De fractievoorzitters spraken vervolgens de heer de Ridder toe en daarna kwam een lange rij van sprekers, waaronder oud-burgemeester Luyendijk, een bekende sportvlieger, die zijn opvolger de raad gaf er eens in de meest letterlijke zin van het woord ‘uit te vliegen’.

Burgemeester Ridder van Rappard van Gorinchem sprak namens de kring van burgemeesters en de burgemeester van Leidschendam complimenteerde ten slotte de gemeenten Ameide en Tienhoven met de benoeming van burgemeester de Ridder.

’s Avonds werd een defilé gehouden ter ere van de nieuwe burgemeester.

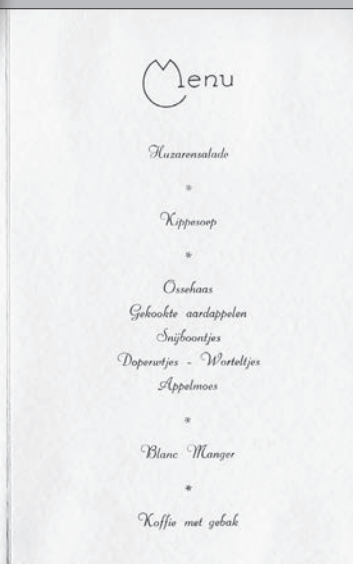

Bovenste rij vlnr. W. Bor (raadslid SGP), mevr. Rijneveld, mevr. G. den Hartog, mevr. M. Versluis, C. Versluis (raadslid AR), H. Rijneveld (raadslid AR), burgemeester de Ridder, ?, A. de Kruijk (loco-burgemeester), ?, Wim Hamoen en geheel rechts Janet de Kruijk. Op de voorgrond: Dickie en Jannie vd Zijden en het gezin van burgemeester de Ridder.

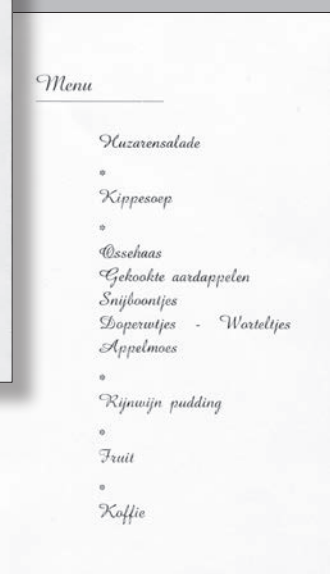
Een goed gebruik in Ameide en Tienhoven...

1957

1966

Het was in Ameide en Tienhoven een goed gebruik om ter gelegenheid van de installatie van een burgemeester een diner aan te bieden aan een select gezelschap. Zo ook, toen de heren J.C. de Ridder en D.

Wessels op respectievelijk 3 september 1957 en 7 juli 1966 als zodanig hun entree maakten.

Het diner werd in beide gevallen geserveerd in het Rijksmonument Fransestraat 12 – het toenmalige hotel-café-restaurant “t Fortuin”, waar Leendert Hermanus (Leen) Diepenhorst (1892-1985) in die dagen als laatste telg van een eeuwenoud geslacht van kasteleins samen met zijn zuster Jansje en zwager Jan Brink de scepter zwaaide.

De destijds gebruikte menukaarten zijn hierboven afgebeeld onder aantekening dat “blanc-manger” staat voor “nagerecht bereid uit gelatine, suiker, vanille of citroen, room en bittere amandelen”. Zoek de drie verschillen!

Het toenmalige hotel-café-restaurant “t Fortuin” in Ameide, de foto is gemaakt in 1962.

Ook in Ameide is wel iets te doen, zelfs achter de schermen¹

AMEIDE. – Hier? Welnee man, in Ameide gebeurt nooit wat! Een bejaard Termeenaar zei het wat kortaf, net alsof hij er boos over was dat er voor de bejaarden niet voldoende ontspanning is. Hij bedoelde waarschijnlijk, dat Ameide een rustige plaats is, waar kleuters overdag gerust op straat kunnen spelen, zonder dat zij gevaar lopen onder autowielen terecht te komen.

Inderdaad, wanneer er geen paardenmarkt is dan is er ogenschijnlijk niet veel te beleven, maar als zo vaak, bedriegt de schijn. Men is aan het eigen levens-tempo gewend en aanvaardt de dingen van alledag als gewoon, maar dat er niets te beleven valt is niet waar. De bejaarde heeft waarschijnlijk niets gezien van de grote appelpluk. De markt is hij al weer vergeten.

Het pronkstuk van een stadhuis staat er elke dag en dat er nu een pomp op het plein daarvoor gebouwd is vindt hij na een paar weken ook al gewoon.

Die pomp voor het stadhuis is niet echt, maar mistaat niet. Misschien is er vernuftig een verbinding

¹ Dit artikel verscheen in het Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht, Schoonhovense Krant, 30 oktober 1964.

Fruitoogst in een bogerd gepacht door Kees van der Grijn.

met de waterleiding in aangebracht, zodat er af en toe toch water uit de antieke 'waterspuwer' kan vloeien, maar er gebeurt niets wanneer men wil zwengelen. Het ook al antieke stuk ijzer is onwrikbaar met de stenen pomp verbonden, maar het geheel – stadhuis, pomp, jonge bomen, het sierlijke pleintje en de klanken van het carillon, omlijst door vele typen woningen – ademt sfeer.

Wanneer het om teen gaat, dan heeft de bejaarde gelijk. Daarbij is al jaren niet veel meer te beleven en de mandenmakerij ligt als gevolg daarvan op de rug. Een enkel mandje voor vis of bloemen wordt er nog wel gemaakt, maar het is niet meer de kurk waarop de plaatselijke economie drijft. Fruit neemt nog een belangrijke plaats in. Ameide heeft heel wat boomgaarden, tot aan Tienhoven toe en daarin was de laatste weken heel wat te beleven. Best fruit, zeggen de kenners en overvloedig ook.

Er waren bomen met goudreinetten bij, die veertig kisten schoon fruit opleverden; 800 kg, alsof je een emmer leeggooit. En niet zomaar wat appels, nee kloeke vitaminebronnen van twee of drie in een kilo en stuk voor stuk met een kleurtje om er zo in te bijten.

Zelfs de dijkappels, altijd iets waarover je je niet druk maakte, stonden er bij als nooit tevoren.

Jacob Ligchaam uit Jaarsveld, die een paar flinke stukken bongerd langs de dijk van jonkheer Graswinckel gepacht had, was met schoonzoon Leenman bezig de laatste bomen leeg te plukken. De mannen waren best tevreden, want al was er overvloed, er konden prijzen gemaakt worden die niet tegenvielen. Je moet er ook eens een jaartje tussen hebben dat je niet voor niets staat te plukken; laddertje op, laddertje af en zorgen dat de kisten volkomen zonder een dubbeltje winst, is geen aardigheid aan.

Niet alles

De heer Versluis, kruidenier en leverancier van petroleum en gas is met 48 jaar een druk bezet man. Hij zegt het zelf en wie zou dan aan zijn woorden twijfelen? Er schoot echter wel een kwartiertje over voor een babbeltje, waarbij hij ook een paar keer zijn lijfspreuk ten beste gaf: Een praatje op zijn tijd is goed, maar je kunt niet alles zeggen.

Elke dag zit je bij de weg en treft mensen die wat loslaten. Als je dat allemaal zou doorvertellen dan wordt je een kletskous. Nee eerst denken en dan wat zeggen, dat is beter.

Je eigen zaak gaat voor alles, meent Versluis. Ik heb maar een eenmanszaakje. Daar rekende hij zijn vrouw niet bij, die op het moment dat hij zijn olie sleet, misschien net een paar pond suiker stond af te wegen.

De pet, de bril en het peper en zoutjasje stempelt Versluis tot de dorpskruidenier in de beste zin van het woord. Wel zakenman, hoewel in het klein, want de eeuwige fiets ruilde hij voor een brommer en toen een paar jaar lang het saldo in zijn voordeel uitviel, kwam er een bestelwagentje. Geen nieuwe, maar een toch nog knappe wagen, ruim genoeg voor de boodschappen en zo handig verbouwd, dat er ook een karretje achter kon hangen voor de olie. Veronder-

lijk ingezegend. Zoiets is toch een belangwekkend feit.

Twee jongen mensen, hevig verliefd, besluiten te trouwen, eerst in het gemeentehuis en daarna een bevestiging van dat huwelijk voor het aangezicht van de Allerhoogste. Een heel belangrijk moment in het leven van twee jonge mensen.

Dit huwelijk demonstreerde ook de eenheid van Ameide en Tienhoven. Zij, Antje Zweeren, de stralende witte bruid komt uit Ameide en hij, Leendert Spek (26) de stemmig geklede bruidegom is fruitkweker in Tienhoven. In dit kleine dorpje aan de Lek brengt het jonge paar de wittebroodsweken door. De kloeke boerderij van de familie Spek is verbouwd en dient hun nu tot woning.

Antje Zweeren en Leendert Spek werden getrouwd door locosecretaris Aart Langerak.

stel, dat de havermout naar de olie zou ruiken. Met gas loopt het zo'n vaart niet, want dat zit veilig in staal geborgen.

Niets te doen in Ameide? Kom nou. Waarom speelde het orgel dan zomaar midden in de week? Waarom stonden die huisvrouwen dan allemaal te wachten bij de uitgang onder de toren? Juist, er werd een huwe-

Een zegen

Ambtenaar van de burgerlijke stand was de eerste ambtenaar ter secretarie. Indrukwekkend, zo'n huwelijksvoltrekking, maar de bevestiging ervan in de kerk is nog iets anders.

De plechtige orgelklanken, het knielende bruidspaar en de biddende predikant die de zegen des Heren afsmeekt voor dit huwelijk en het zingen van de gasten... 'dat 's Heren zegen op u daal...' het is een moment van diepe ontroering en intense verbondenheid met de Almachtige.

Dan volgt een persoonlijke gelukwens van de predikant, met als besluit de bede: Vrede zij in uw huis, uw hart en werk en in uw nageslacht. Als de ringen zijn verwisseld biedt een vertegenwoordiger van de kerkeraad een bijbel aan en zingt men psalm 128: 'Wel gelukkig is hij die de Here vreest.'

Enkele minuten later wordt het geduld van de wachtenden buiten beloond, want de deuren gaan open en te voet gaan bruid en bruidegom met de familie naar zaal Diepenhorst om deze vreugdevolle dag verder te beleven.

Café's dicht

Men ziet het, er is altijd wel ergens wat te doen, ook in Ameide. Gebeurt het niet in het openbaar, dan wordt er wel achter de schermen gewerkt. Woensdag jl. vergaderde de raad.

In het openbaar welteverstaan, maar achter de schermen is er eerst heel wat werk verzet, aler B. en W. met vele voorstellen bij de raad konden komen. Misschien heeft deze vergadering niet veel stof tot spreken geleverd, maar de vorige zitting deed het wel. Toen immers besloot de raad naar aanleiding van een meerderheidsvoorstel van B. en W. dat de café's op zondag na 7 uur 's avonds niet meer open mogen zijn. Het was een besluit met de hakken over de sloot, want slechts vier leden van de vroedschap waren er voor.

Aanvankelijk had de voorzitter beide wethouders achter zich, maar toen het punt ter tafel kwam, had een zich teruggetrokken en stemde naderhand tegen deze sluiting.

Ameide heeft vier café's, waarvan er twee op zondag

reeds dicht zijn. De tegen stemmende wethouder leefde in de veronderstelling dat de bezwaren niet groot zouden zijn. De twee die vrijwillig dicht zijn, zouden geen bezwaar hebben, zo veronderstelde hij, maar dat was een misrekening.

Wanneer één van de eigenaars het plan opvat zijn café te verkopen en hij moet daarbij vertellen dat er op zondagavond niet getapt mag worden, dan scheelt dat enkele duizenden guldens. Wellicht gaf dit feit de doorslag en stemde de minderheid van het college van B. en W. tegen.

Weliswaar moeten Gedeputeerde Staten dit besluit nog goedkeuren, maar wanneer er uit Ameide geen protesten komen, dan zit het er in dat het raadsbesluit van kracht wordt. Bij navraag bleek dat de zaak een geschiedenis heeft. Er is ongeveer zes jaar geleden eenzelfde voorstel in de raad geweest. Uiteindelijk kwam hieruit een proces voort, dat duidelijk door de gemeente werd verloren. Een pijnlijke zaak, vooral voor de burgemeester.

Nu het vervolg. Onlangs schijnt zich in een café een onregelmatigheid te hebben voorgedaan, zodat de politie er aan te pas moest komen. De huidige exploitant woont nog maar kort in deze streek en kent zijn mannetjes nog niet voldoende. Goed, het is uit de hand gelopen, maar moet een dergelijk feit dan aanleiding zijn ook de andere cafés te treffen?

Een van de caféhouders die vrijwillig op zondag sluit, om hij een dag in de week te midden van de zijnen wil vertoeven, vindt het onbillijk. Hij meent dat dit beknutting is van vrijheid om zijn zaak uit te oefenen.

Het schijnt dat sommigen in Ameide menen, dat de burgemeester zijn nederlaag van zes jaar geleden nog niet vergeten is en nu door een vechtpartij de gelegenheid aangrijpt alsnog tot een verbod te komen. Maar zou het waar zijn?

Burgemeester de Ridder is immers een vrijheidslievend mens. Een voorbeeld? Toen hij als lidmaat van de gereformeerde kerk goed en wel was ingeburgerd werden de vaste zitplaatsen op zijn advies vrij. Heel juist, want een bevoorrechte plaats in de kerk strookt niet met hetgeen men in de kerk belijdt.

Met die vrijheidsgedachte zit het dus wel goed, maar wat te denken van het voorstel in de raad? Een zakenman wordt gedupeerd wanneer de maatregel van kracht wordt. In Ameide is het zo druk ook weer niet, dat alle cafés dagelijks vol zitten. Vele caféhouders maken door de week de huur goed, houden op vrijdag en zaterdag een boterham over en de zondag moet het beleg goed maken. Sluiten betekent zeker een flinke schadepost. Waren er aanwijzingen dat zich een herhaling van de onregelmatigheden speciaal op zondagavond zou voordoen?

Nu de politie er in gemengd is en dat was vanzelfsprekend door de vechtpartij waarbij ook brokken vielen, is er paal en perk gesteld aan het wangedrag van de voor Ameide overleekse lieden. Het vijftal prijkt nu op de zwarte lijst en dat is een afdoende garantie om de herrieschoppers buiten de deur te houden. Is het wel elegant, de voorgeschiedenis kennende, een algemene maatregel te nemen, terwijl het in feite om één café gaat.

Dorpshuis

Nee, de grijsaard had ongelijk. Er is in Ameide meer te doen dan op het eerste gezicht lijkt. Zo wordt er in De Schakel, het blaadje dat de gemeente uitgeeft, opgemerkt, dat alle verenigingen in het dorp er voor zijn dat er een dorpshuis, dan wel verenigingsgebouw komt. Voor zover men weet is er in de gemeente geen zalengebrek. Houdt een van de muziekverenigingen een uitvoering, dan zitten er honderd man in de zaal. Hoe moet dat straks in het dorpshuis, waar een zaal gedacht is voor 300 bezoekers of meer?

Trouwens, het is van een vereniging bekend, dat enige leden van het bestuur tegen de plannen van een dorpshuis zijn. Slechts een is er voor, maar De Schakel wekt de schijn dat er toevallig met die ene man gesproken is. De verwachting dat het christelijke volksdeel eerder naar een dorpshuis gaat dan naar een cafézaal gaat niet op. Wanneer bijvoorbeeld de christelijke muziekvereniging een uitvoering geeft in de kleuterschool, dan zijn ook daar lang niet alle stoelen bezet.

Aan de andere kant bezitten vele gemeenten in de Alblasserwaard tot de kleinste toe een dorpshuis en Ameide moet een gebouw dat cultuurbevorderend kan werken nog ontberen.

Burgemeester J.C. de Ridder.

Recht en Slecht

in Ameide (2)¹

Vechtende boeren in een herberg, prent, anoniem, 1600-1699, Rijksmuseum, Amsterdam.

Teus Stahlie

Lourens Pieters van Lomwel, een licht ontvlambaar heerschap (1719)

Onze Lourens (Louwrens) had zuidelijk bloed door 'de aderen stromen': zijn verre voorvaders (van moeders zijde) kwamen uit het Belgische Lommel; later verplaatsten die zich naar Strijp bij Eindhoven en langzamerhand is de familienaam veranderd van "Van Lommel" via "Van Lombel(l)" tot "Van Lomwel", soms ook: "Van Loemwel". Midden 17de eeuw vestigt Lourens' vader Pieter zich in Ameide; hoe de man ertoe kwam om Strijp te verruilen voor Ameide is een raadsel. Het verwondert dan ook niet, dat Pieter ook wel werd aangeduid als "Pieter Laurens van Strijp"; bij zijn huwelijk in Ameide werd nog aangetekend, dat de man 'paaps' was; dat was dus al niet plus. Op 2de Kerstdag 1679 werd Lourens in Ameide gedoopt (meestal moest bij een gemengd huwelijk de 'paapse' vader of moeder beloven de kinderen gereformeerd te laten dopen) en in 1704 trouwt hij in Groot Ammers met Jannetje Hermensdr van der Linde(n). Als we hem in 1719 voor het eerst tegenkomen in de justitiële stukken is hij dus inmiddels bijna 40 jaar oud en heeft hij met zijn vrouw al een 'flink' gezin gesticht.

Op de 9de mei, 's avonds tussen acht en negen uur, is Lourens ten huize van Leendert en Pieter Janse Die-

penhorst geweest en heeft hij *aldaer verscheijde moetwilligheden gepleegt*. Waarschijnlijk hebben we hier te doen met de herberg van de Diepenhorsten aan de Fransestraat en zal er wel weer sprake zijn van 'te diep in het glas kijken'. Van welke moedwilligheid is hier sprake? De gedaagde heeft *onder andere in boosheid Leendert Janse Diepenhorst met zijn handt of vuijst op zijn borst gestooten sodanig, dat hij daer door agterwaarts viel*. Vermoedelijk heeft er wel meer gespeeld, maar daar praat onze aanklager verder niet over. Volgens de plakkatens, die hierover in het Land van Vianen in 1680 zijn uitgegeven, mag op deze schandelijke overtreding een boete geëist worden van 25 gulden. Maar daar bleef het die avond niet bij: Lourens heeft ook nog eens met een *tinnebieerkan* naar Leenderts broer Pieter gegooid! En dat is een zwaarder vergrijp: volgens artikel 2 van hetzelfde plakkaat mag daar 80 gulden voor gevraagd worden. Dat was dus een duur kannetje... De boetes zijn samen meer dan honderd gulden! Ik wed, dat onze Lourens al het mogelijke heeft gedaan om onder deze boetes uit te komen. En daar bleef het niet bij...

Uiteindelijk is dit maar een klein vergrijp in vergelijking met wat nu komen gaat. We springen naar het jaar 1723 en begeven ons op de late avond van de 29ste *Martij* naar de herberg van hospes Willem Ariense Dekker. Binnengekomen ontwaren we verschillende mensen, zoals Maaïke Florisdr Ottelander, de vrouw van Willem Dekker, enkele rustige drinkers, onze Lourens en - zie daar - ook Jacob Stok, rustig lurkend aan zijn pijp afgewisseld met regelma-

¹ Het eerste deel verscheen in het maartnummer 2012

tig een teugje uit het glas. Enkele jaren geleden is deze Jacob, afkomstig uit Schoonhoven, in Ameide aangesteld als *Dienaer van Justitie*. U moet weten, dat er sinds het begin van de 18de eeuw in Termei één politieman was om de orde te handhaven (meer dan tegenwoordig?). Die Stok had in het algemeen een goede naam; hoewel... zelfs Willem van der Laken, *de heere Eijscher* in dit geding en tevens *drossaerd der Stede ende Landen van Ameijde en heerlijkheid Tienhoven*, kan niet ontkennen, dat Stok *sig nu en dan al eens in den drank heeft te buijten gegaen!* Lourens en Jacob Stok kijken elkaar in de ogen en herinneren zich beiden een oud akkefietje. Lourens neemt het initiatief en zegt tegen Stok: *“Laten we die oude questie van laest eens gelijk maken”*. De heren staan op en begeven zich samen naar de voordeur. Ze treden naar buiten en voordat er één woord gewisseld is trekt Lourens zijn *bloot mes* en haalt uit naar het *aengesigt* van de diender. Deze deinst terug, maar kan niet verhinderen, dat de pijp uit zijn mond valt.

Dit is een regelrechte aantasting van het gezag en dat kan een zichzelf respecterende diender niet over z'n kant laten gaan! Hij draait zich om en stiefelt regelrecht naar huis om zijn *degen of houwer*² te halen. Vervolgens keert hij terug naar de herberg van Willem Dekker. Daar aangekomen ziet hij Lourens genoeglijk zittend in de keuken met – natuurlijk – weer een glas voor z'n neus. *“Weet je nog de dingen van voorleden?”* vraagt Stok. Er ontstaat een korte woor-

Zittende boer leunend op een tafeltje, Isaac van Ostade (1621-1649), Rijksmuseum, Amsterdam.

denwisseling. Volgens Van Lomwel zou Stok gezegd hebben: *“Ik zal jou donder aan mijn degen rijden”*, maar andere getuigen ontkennen dat. Dan stapt Stok op Van Lomwel af, grijpt hem bij z'n mouw of arm zeggende: *“Gij gaet nu met mij naer buijten”*. Samen gaan ze de keuken uit en buiten gekomen trekt de een zijn mes en de ander zijn sabel. Over en weer wordt er nu geslagen en gestoken en op een gegeven ogenblik treft Lourens de diender vol in de borst.

In zijn aanklacht vervolgt Willem van der Laken:

dat een wijng tijds daer nae eerst Lourens en dan Jacob weder in de keuken van de voors: huijsinge sijn gekomen seggende Lourens: “Is het niet donders, dat ze je soo over de lijnt rijden”, siende seer verstoort ende toornig; dat vervolgens den voorn: Jacob Stok weder in de keuken is gekomen, seggende: “Ik heb genoeg; ik ben soo gestooken”, seijgende ofte vallende op een stoel ter neder; dat alsdoen ook is gesien, dat gem: Jacob Stok seer bloeijde en in sijn borst was gequest. Jacob Stok strompelt naar huis, vertelt zijn verhaal, raakt buiten westen en overlijdt enkele uren later...

Als een lopend vuurtje gaat het nieuws nu door Termei en het duurt niet lang of de autoriteiten komen in actie. Al de volgende morgen vervoegt de drossaard, mede begeleid door schout Van Alom en schepenen Adriaen Fool, zich ten huize van de overleden dienaar van justitie om aanwezig te zijn bij de lijk-schouwing. Die wordt uitgevoerd door Johan Hendrik Schutten³, *Statsdoctoir woonende tot Viaenen, ende Johannes van Snellenbergh, meester Stads Chirurgijn deser stede*. Wow...; een zware delegatie, maar er was hier dan ook sprake van een zeer ernstig delict! Deze delegatie *beschouwt aldaer 't Cadaver off doode Lichaem van den voors: Jacob Stock, die volgens sijne verclaeringe van de 30en deser door Lourents Pieterse van Loemwell, Borger deser Steede, met een mes in sijn borst onder 't hart is gequest*. De heren medici gaan aan het werk (een *scherp ondersoek ende visitatie* uitvoerend) en stellen de volgende bevindingen vast:

eerstelijk een steek door het diafragina off middelriff van boven naer beneden toe; ten tweede door de linker lobe van de lever, in welke partij 3 aeren affgestooken waeren, welke airen alle merkelyk groot waeren. Wat aengaet de doodelykheijt der wonde soo is te weeten eerstelijk dat de steek door het diafragina off middelriff eensdeels groote smerte confulsies en coorsen veroirsaeckt dewijll aen dese kant van het diafragina de spieren en zenuwen van 't selve aldaer bijeen comen en sulken pijn, jae ook traeger beweginge van de borst, bij gevolge van 't herte, en circulatien veroirsae-

³ Johan Hendrik Schutten werd in 1721 stadsgeneesheer van Vianen en was daar drie jaar werkzaam. Iemand mocht er alleen de medische praktijk beoefenen als hij was gepromoveerd in de geneeskunde. De stadsdokter werd door de stad betaald, deed de gerechtelijke lijk-schouwingen en moest in tegenstelling tot de andere dokters ook minvermogene patiënten helpen. Daarnaast had hij een particuliere praktijk. Voor een visite overdag mocht hij net als zijn collega's zes stuivers in rekening brengen, aan een vermogene patiënt zelfs tien. Het nachttarief bedroeg dan vijftien stuivers.

ken. Ten tweede, de aff steek van de airren in de slinker lobus van de lever, de weijll eensdeels men daer bij niet heeft kunnen komen. Ten 3de sulke airen groot sijn geweest ende patient sig noodsaeckelijck heeft moeten verbloeden. Alsoo men daer niet heeft connen bij comen, en middelerwijle de circulatien grotelijx verhindert wierden, is dese wonde absoluijt litaill en doodelijck, het welke uijt annotomicaele en chirurgicaele pricipes en redenen wij getuigen...

Dat waren nog eens deskundige medici!

Verschillende getuigen leggen allerlei, deels conflicterende verklaringen af. Volgens sommigen zou Van Lomwel verteld hebben, dat hij door Stok was mishandeld: hij zou geschopt en geslagen zijn, een klap op zijn hoofd hebben gehad, etc. Verder had Van Lomwel nog even een boekje open gedaan over de persoon van Jacob Stok: "die man is waerdig op een horde gesleept te worden en met één been aan de galg gehangen te worden...". Maar de waardin verklaart net op het moment, dat beide mannen weer binnen gekomen waren uit de kelder naar boven gekomen te zijn en Stok hebben horen zeggen, dat hij zeer gekwetst was. Men heeft toen Van Lomwel getracht tegen te houden, maar de goede (..) man is gevlucht; spoorloos!

Voor Willem van der Laken als aanklager is de situatie glashelder: deze Van Lomwel

- is een persoon van een seer insolent en querulleus gedrag, mitsgaders van een seer gevaarlijken omgang,
- heeft al verschillende keren boeten moeten betalen,
- heeft nog een half jaar geleden wegens vegterijen een proces aan zijn broek gehad,
- staat bekend vanwege zijn vele vegterijen binnen en buiten Ameide.

Deze man moet wegens manslag(h)⁴ nu ter dood worden veroordeeld, zijn goederen moeten worden geconfisqueerd en hij moet uit de stad en lande voor altijd worden verbannen...! Met andere woorden: hij is nog steeds spoorloos, maar als hij een keertje gegrepen kan worden, dan gaat hij ook linea recta naar het schavot! Geregeld wordt er gezocht naar de gedaagde, maar hij blijft zoek. Hierdoor sleept het proces zich voort.

Kunt U zich voorstellen wat het een en ander betekende voor zijn vrouw en kinderen? Korte tijd na de moord wordt de helft van de goederen in beslag genomen, inclusief (de helft van) het vee en de meubelen. Lourens z'n vrouw moet haar huis uit, er is geen inkomen meer etc. Zij begint brieven te schrijven

4 Moord.

naar Schout en Schepenen met smekingen om clementie en hulp, maar de heren blijven vooralsnog doof.

En wat gebeurt er nu intussen? Op de een of andere manier heeft Lourens het voor elkaar gekregen om begin 1724 een brief te schrijven aan de Ambachtsheer van het Land van Vianen en Ameide met een verzoek om genade....; de heer was toentertijd Graaf Adolph van Lippe, wonend in Detmold in Duitsland. En wat doet de graaf? Hij verleent een vrijgeleide (*salvis conductus*) aan Lourens, met andere woorden: hij mag terug naar huis en hij mag niet gearresteerd worden! Het probleem is echter, dat de graaf zijn brief in het Duits schrijft... Maar geen nood: dominee Barovius, de plaatselijke predikant, is een geleerd man en kan de brief vertalen:

De Heer Johan Georgh Barovius, predicant der voorschreeve steede ende verclaerden hij, dat hij dese Copije uijt het hoogduijts heeft getranslateert in 't neder duijts ende verclaerden verder, dat dese Copije met sijn principaels is bevonden te accordeeren.

Actum Ameijden den 19en Meij 1724. Was getekend: J.G. Barovius.

We zullen maar aannemen, dat de dominee zijn Hoogduits goed beheerste.... De (vertaalde) brief luidde als volgt:

... Wij Simon Hendrik Adolph regeerend Graeff ende heer tot Lippe, Souverain van Vianen ende Ameijde, Erff-burg-graeff te Utrecht etc. etc. etc. doen hier meede genadelijk weten, hoe dat ons onse onderdaen ende Borger van Ameijden door een overgesonden Memoriaell met de grootste neerslagtigheijt heeft te kennen gegeven, hoe dat hij in de maant Maert des verleden Jaers 1723 wegens seker voorval hem ontmoet met Jacob Stock Geregts Dienaer aldaer, waer in dese als eerste aggresseur, het ongeluk heeft gehad, van door een ontfangen wonde den geest te geven, sig heeft genoodsaekt gevonden uijt vreesse van in hegtenisse te mogen geraeken, van daer te retireren en weg te gaen en ondertusschen ons op het onderdanigste gebeden hebbende, dat het onse goede geliefte mogte sijn aen hem wegens dit hem toegebragt swaer ongeluk genadelijk Pardon te vergunnen en te laten toecomen ten eijnde hij sigh wederom tot sijne seer bedroefde vrouw ende agt arme kinderen kon begeven. Waer op wij dan in plaets van het versogte pardon aen gemelte Lourents Pietersz van Loemwel hebben willen verleen een Salvis Coductus in deser voege, dat hij wederom vermog te komen in onse Stad Ameijde ende sijne zaeke geregteijk uijtvoeren, middelerwijl konnende versekert sijn, dat er geen arrest op sijn persoon sal gedaen werden. Des bevelen wij aen onse raden van regeering en alle verdere officianten van steden Vianen en Ameijde van den meergemelte Lourents Pietersz van Loemwel niet te molesteren tegen den inhoud van dese onse geley-brieff, maar veel meer het effect van dien ge-

rust te laten genieten.

In oirkonde dese eijgenhandig ondertekent en met ons daer bij gedrukt zegel bekrachtigh gegeven op onse residentie Detmold den 8en Maij 1724...

Die Lourens was zo gek nog niet: hij moet af en toe stiekem Ameide zijn binnengeslopen. Dat leiden we tenminste af van het feit dat op 19 maart 1724 zoon Hermen wordt geboren; dan moet meneer toch negen maanden eerder in de buurt zijn geweest (zou je denken)... In de loop van mei 1724 zal hij zich wel weer bij zijn gezin hebben gevoegd. En met een dreigende veroordeling boven zijn hoofd zal hij zich wel geëisd hebben gehouden. In de rechterlijke stukken komen we hem in ieder geval niet meer tegen.

Overigens.... twee zonen van dit echtpaar, n.l. Willem en Arie, groeiden uit tot twee vooraanstaande burgers van Termei! Willem was langere tijd schepen en Arie ontworstelde zich aan zijn komaf en werd een welgestelde veehandelaar.

De vreemdeling Jan Ferdinand(se) en zijn manslag (1723)

Boerenvechtpartij, prent, Cornelis van Caukercken, Rijksmuseum, Amsterdam.

Als U denkt, dat de zaak “Jacob Stok” de enige criminele zaak met dodelijke afloop was in die tijd, dan heeft U het echt mis! De justitiële molens draaiden op volle toeren! Hadden we in maart 1723 te maken met de manslag op Jacob Stok, in de nacht van 23 op 24 mei was het weer raak en weer begeven we ons naar de herberg van Willem Ariense(n) Dekker. Daar komen we o.a. Jan Ferdinand tegen, 22 jaar oud en afkomstig uit *Kuijlenborg* (Culemborg). Nu moet U weten, dat er vroeger een beurtschip een regelmatige dienst onderhield tussen (o.a.) Culemborg en Ameide. Er zullen dus geregeld inwoners uit Culemborg in de haven van Ameide van boord zijn gegaan, misschien om werk te vinden, misschien om als dienstmeisje ergens in huis te trekken, etc. Onze Jan zal wel (tijdelijk) werk hebben gevonden in Termei of in Tienhoven en dan ga je natuurlijk ’s avonds af en toe eens even buurten in de kroeg.... De aanklager vertelt ons: *onder hetselve geselschap waeren mede geweest Ijmert van Melsen, een soon van den timmerman Jan van Melsen, ende Gerrit Verdug, een koekebakkersknegt, beijde mede woonende alhier. Dat tusschen hem (=Jan Ferdinandse) en Eijmert van Melsen eenige questie is geweest, waer op sij lieden te saemen buijten de deur van de voorschreven herberge sijn gegaen en op de straet off dijk tusschen de huijsinge van Juffrouw de Wael en Gerrit van Zijl jegens den anderen met blote messen hebben gevogten, dat den voornoemden Gerrit Verdug met een stok tusschen haer beijde is gelooopen, tragtende henlieden te scheijden en hem Jan Ferdinand met die stok op den arm heeft geslaegen...*

Verdug krijgt nu met Ferdinandse te maken en als gevolg van de worstelingen valt hij op de grond en krijgt van Ferdinandse een steek met een mes in zijn schouder. Het wordt een wild gevecht: Eimert van Melsen loopt een flinke wond op in de schouder en Ferdinandse is op zijn beurt *in sijn hoofd gesneden en gequetst geworden*. Al met al is Van Melsen er het slechtst aan toe: *de wonde is geweest inde linker sijde van de borst boven de tepel, sodanig penetrerende, dat daer door de linker lobe van de longe is doorstooken ende groote arterien off slagaderen geheel afgesneden sijn geworden, waeraen deselven Ijmert van Melsen op den 24e Maij 1723 des avonts is gestorven*. De rapen zijn gaar!

Dit is - volgens de aanklager - *eene moedwillige manslaggh van Ferdinandse aen de persoon van den voornoemde Ijmert van Melsen buijten eenige noodweer begaen, hetwelk in een land, daer Justitia vigeert, niet kan werden geleden, neen maar andere ten exempel met de dood behoort te worden gestraft!*

Dit alles is voor de heren rechters een intikkertje. Er is niet veel tijd nodig voor het proces en op 25 juni doen ze al uitspraak: zij *condemneren Ferdinandse omme gebragt te worden ter plaetse daer men gewoon is binnen Ameijde openbaere crimineele Justitie te doen ende aldaer andere ten exempel en afschrik gestraft te worden met den swaerde, dat er de dood na volgt; condemnerende boven dien den gevangene (Ferdinandse zit in het cachot in het stadhuis van Ameide!) inde kosten en misen van Justitie, ende verklaerde*

Wij approberen de voorenstaende Sententie, bevelen
ten spoedigsten de executie van dien. Gedaen op
onze Republiek Detmold den 27^{en} july 1723. ende
was getekend Simon Henrik Aoolph G. Klippe
nog Laeger stons ter oronantie van Sijn Excellente
ende was getekent H: Van Dortmont op de Ruyg
stons dese Sententie is op den 27^{en} july 1723 tot be-
lijke executie gebracht ende was getekent
G. Bijlandt.

Het oordeel van de graaf: zo snel mogelijk executeren! (uit archief Camer van Justitie te Vianen).

sijne verdere goederen ten behoeve van zijn Excellentie geconfisqueert. Op 2 juli bevestigt de ambachtsheer vanuit Detmold in Duitsland het vonnis. Alles draait overigens om Ferdinandse; over de verwondingen van onze Jan Verdug horen we niets meer; 't zal wel meegevallen zijn...

Kort na die 2de juli zal de veroordeling wel publiekelijk zijn voorgelezen vanaf het bordes van het stadhuis! En er zal wel zoiets ingestaan hebben van: "Komt allen de 27ste juli op naar de Dam⁵!" Ik kan U een kleine indruk geven van die happening...

We vinden namelijk in de archieven een lijst met personen *dewelcke op Dinsdage den 27en Julij 1723 des morgens ten 10 ueren moeten comen voor 't stadhuijs om den Ring te sluijten wanneer Jan Ferdinands staet geexecuteert te worden*. Er worden 20 man opgeroepen, die verdeeld werden over 2 compagnieën, één onder leiding van Willem Damen, *Corporael*, en één onder leiding van Jacobus Verheij, eveneens in de rang van korporaal. In een hogere rang stonden nog de sergeanten Frans Hacken, Gerrit van Zijll en Jan van Alom met als *Assudant*⁶ Bastiaen Pinsen van der Aa. Ziet U het voor U: streng kijkende semi-militairen, een ring vormend om het schavot om de meute op afstand te houden, waarschijnlijk bewapend met een stok... En de beul? Wie zou die taak hebben volbracht? En wat is er met het hoofd van onze Jan gebeurd? Of is hij in de strop gehangen? Nee, we zullen het er maar op houden, dat alles beheerst en wars van uiterlijk vertoon is geschied... Termeiers waardig.

5 Die naam bestond toen nog niet.

6 Adjutant.

Mocht U op een dag op de Dam lopen, bedenk dan wel wat voor (on-)heilige grond U hier betreedt...

Van Eimert van Melsen weten we nog, dat hij op 26 augustus 1702 in de kerk van Ameide is gedoopt als zoon van Jan Theunisse van Melsen en Dirkje Eijmerden. Ten tijde van het bovenstaande gebeuren was hij dus 21 jaar oud.

Claas Vermaat, een wanhopige vader uit Tienhoven (1719)

Al vanaf de 16^e eeuw woonde er in Tienhoven veel leden van het geslacht Vermaat, ook wel: Vermaet of Vermaeth geschreven. De oudst bekende voorvader is Claes Jan Berntsz, die getrouwd was met Aeffken Aelbertsdr Vermaeth. De familienaam werd dus aangenomen via de lijn van de vrouw (wat overigens wel vaker gebeurde), die weer verder teruggaat in Tienhoven tot ene Jan Vermaeth, geboren voor 1465. Veel van de nazaten van Claes Jan Berntsz blijven in Tienhoven wonen, waar ze het beroep van landbouwer uitoefenden. Zo woonde er aan het einde van de 17de eeuw ene Claes Hermense Vermaet in Tienhoven. Hij huwde op 6 februari 1681 in Ameide Marringje (ook: Matje of Maijken) Cornelisdr Ottelander, een vrouw stammend uit weer zo'n stevig in Ameide geworteld geslacht, namelijk dat van de Ottelanders. Uit het huwelijk tussen Claes en Marringje werden verschillende kinderen geboren, o.a. Hermen (doop: 27-04-1690), Neeltje (doop: 21-12-1684) en Marringje (doop: 06-03-1692). Over zoon Hermen gaat het volgende, trieste verhaal.

In mei 1720 richt vader Claes zich tot de *Edele Camere van Justitie tot Vianen*. Op dat moment is hij zelf heemraat ende schepen der heerlijkheit Tienhoven, een gezien man dus in de Tienhovense (en Termeise) samenleving. Oidmoedelijk geeft hij te kennen, dat desselfs soon Hermen Vermaat tot des suppliant⁷ ongemeene droefheit en hartseer soo verre buijten sijn sinnen geraakt is, dat men hem niet alleen, niet aan sijn selven of eijgen bestier langer kan laten, maar dat hij bij vlage soo verre buijten westen raakt, dat men tekenen van een rasende uijtsinnigheit ofte dolligheit aan hem bespeurt, soo dat men regtvaardige redenen van vreesen heeft, dat hij tot sodanige daden sal uijtspatten, die niet en sullen te remedieren sijn, doende niet anders dan schrikkelijk vloeken en drijven selfs soo verre, dat hij des suppliant⁸ huijsinge aan brand steeken wil, noemende den suppliant sijn vader 'den ouden hont', 'den ouden schelm' en meer diergelijke woorden.... We zien hier een bijna radeloze, wanhopige vader, die zelf bang begint te worden van de razernijen van zijn zoon. Vader Claes ziet de situatie erger en erger worden, zodat hij nootsakelijk bevaart sal moeten worden om alle onheijle voor te comen. En aangezien hijzelf niet bevoegd is om zijn zoon op te sluiten, soo keert den suppliant sig tot dese *Edele Camere van Justitie met alle eerbiedigheit verzoekende, ten eijnde hem gepermitteerd worde sijn voorschreve soon in een Camer te bewaren, en sodanig opgesloten te houden, datter geen pericul⁸ van te wagen sij, ende den selven dan vervolgens te mogen brengen in sodanigen huijs 't welk tot bewaringe van kranksinnige menschen gedestineert is....* Wij praten in onze tijd over psychiatrische hulp, maar dat was in die tijd nog een vreemd woord. Verder vraagt vader Claes om toestemming de administratie over de goederen van zijn zoon te mogen voeren, totdat er een verandering in de situatie komt. Al op 1 juni geeft de *Camer van Justitie* een positief antwoord.

Om de aangekaarte kwestie te onderbouwen, heeft Claes twee inwoners van Ameide verzocht een attestatie in te dienen. Dit woord gebruiken wij vandaag nog in het kerkelijke verkeer (met attestatie overgaan naar een andere kerkelijke gemeente), maar vroeger werd dat woord algemener gebruikt en betekende het niets minder dan 'een getuigenverklaring' (getuigenis). Men kon dus mensen dringend verzoeken om een bepaalde verklaring af te leggen en deze dan te deponeren bij een notaris. Tegenwoordig zouden we zoiets waarschijnlijk vastleggen in een proces verbaal. In dit geval worden de Termeiers Adriaen van As, meester kleermaker, en Cornelis van Hattum, meester chirurgijn, bevraagd om een verklaring af te leggen. *Ten versoeke van Claas Vermaat, heemraad en schepen der heerlijkheit Tienhoven, vader van Hermen Vermaat, gewese secretaris van den dorpe van Rijswijk (!), hoe waar is, dat wij attestanten op woensdag laatstleden geweest zijnde de 29en Maij 1720 des smorgens ontrent ses uren sijn geweest op den Hogenwaart onder Tienhoven, ten huijse van den requirant (degene, die verzocht heeft om deze attestatie) wanneer aldaar mede was de voorschreven Hermen Ver-*

maat, wanneer wij attestanten doen ter tijd seer onderscheijdentlijk hebben gehoord, dat den voornoemden Hermen Vermaat in een groote verwoejtheijt onder het vloeken en sweren van grote en lasterlijke scheltwoorden jegens sijn vader requirant in desen uijtberste, seggende 'jou ouden hont, wat wederhout mijn, dat ik jouw huijs boven je kop niet aan brand en steek, je bent daar wel besitter van en je woontter in, maar je hebt maar een kleijn plaatsje daar je in woont en daar staat veel gelt op, maar dat het soo niet was, ik soude het huijs boven je kob afbranden'. Verder verklaren de mannen, dat het hun bekend is, dat zoon Hermen sig selven continueel aanstelt als een dol ende uijtsinnig mensch ende als niet wel bij sinnen sijnde. Vervolgens komen nog twee attestanten aan het woord: Fredrik van Kijzerswaard, de kleermakersknecht bij Van As(ch), en Hen(d)rik Groenevelt, schepen van Tienhoven. De kleermakersknecht komt niet verder, dan dat hij aanwezig is geweest bij het bezoek van zijn baas en van Van Hattum aan Vermaat en dat hij kan bevestigen wat die anderen hebben gehoord en gezien. Groenevelt verklaart, dat hem volkomen bewust is ende tot meermalen gebleeken is, dat gemelden Hermen Vermaat sig selven continueel, en nog wel van desen avont heeft aangestelt als een dolrasend ende uijtsinnig mensch. De attesten waren ondertekend op 31 mei 's avonds om 11 uur; er is klaarblijkelijk haast bij!

Het Utrechts tuchthuis, Tuchthuissteeg, Utrecht.

Zoals we al zagen werd besloten om Hermen uit huis te plaatsen; wellicht is hij overgebracht naar het Utrechtse Tuchthuis. Verdere details ontbreken bij dit familiedrama. Wel vinden we later bij een erfdeling vermeld, dat Hermen *uitlandig* is, een woord, dat vroeger gebruikt werd als men wilde aanduiden dat een persoon niet meer in de gemeenschap verkeerde en dus niet betekende, dat hij of zij in het buitenland woonde. Denk hier ook aan het verband met het woord 'ellendig'!

(wordt vervolgd)

7 indiener/schrijver van de brief.
8 gevaar.

Aan de vergetelheid ontrukt...

• Aan de vergetelheid ontrukt...

Medio november 1944 hebben in dit kerkgebouw opgebaard gestaan de Canadese engineer H.C. Magnusson en de Poolse paratrooper C. Gajewnik. Tijdens de slag om Arnhem zijn beide militairen bij het oversteken van de Nederrijn bij Oosterbeek op 26 september 1944 gesneuveld. Pas op 14 november zijn zij in Tienhoven uit de Lek geborgen en van hier uit in Gorinchem begraven.

ANWB Fonds

35279/001

Alice van Bekkum

In de edities 2004-III en 2004-IV van het Nieuwsblad zijn twee artikelen van Paul Will gepubliceerd over de dramatische gebeurtenissen, die zich medio november 1944 in de nasleep van de operatie "Market Garden" in Tienhoven hebben voltrokken. De inhoud van deze artikelen is mede gebaseerd op een nauwe samenwerking met mevrouw Alice van Bekkum, geboren in Giessendam nu wonend in Milsbeek. Zij heeft veel onderzoek gedaan naar de lotgevallen van de hierboven genoemde militairen, die tijdens "Operatie Market Garden" het leven lieten. In de afgelopen jaren zijn nieuwe feiten beschikbaar gekomen omtrent de door Paul Will beschreven episode. Op ons verzoek heeft Alice van Bekkum hiervan verslag gedaan.

Wilde u ook wel eens weten wat het verhaal is 'achter' deze tekst bij de ingang van de St.Nicolaaskerk in Tienhoven? Dat overkwam mijzelf toen ik in 2002 in Gorinchem bij de ingang van de Algemene Begraafplaats aan de Vries Robbéweg het bord zag over een oorlogsgraf. Een bord van de Commonwealth War Graves. En dat leidde uiteindelijk tot het bord in Tienhoven...Ik zal niet langer in raadselen spreken, maar u zo kort mogelijk verslag doen.

Nadat ik het graf van de Canadese militair H.C. Magnusson had gezien, heb ik met alle mogelijke middelen getracht te achterhalen hoe en waarom zijn graf in Gorinchem kwam. Ik hoorde dat hij gesneuveld was in de nacht van 25/26 september 1944 tijdens de evacuatie van de geallieerden die in Oosterbeek waren ingesloten door de Duitsers bij de slag om Arnhem. Magnusson en nog zes andere Canadese Engineers verdronken tijdens de overtochten in zogenaamde 'storm boats' die waren uitgerust met buitenboordmotoren. Bedoeld om materiaal zoals een jeep over een rivier te vervoeren. U moet zich voorstellen dat dit gebeurde onder zeer zware omstandigheden; in het pikkedonker, in de gietregen en onder spervuur van de vijand. De Engelse Engineers hadden alleen peddels, waardoor de Canadezen het grootste deel van zo'n 2.400 man, meest Britten en Polen, hebben geëvacueerd.

In die hectische actie moet ook de Poolse parachutist korporaal Czeslaw Gajewnik zijn verdronken; volgens een kameraad was de boot afgeladen met evacués en wilde hij bij zijn regiment blijven. Dus klemde hij zich aan de rand van de boot vast. Maar hij is nooit aan de overkant angekommen... Kunt u zich voorstellen dat de meeste militairen in die tijd niet konden zwemmen?

De roeiboot van veerman Janus van den Berg.

De Canadees en de Pool waren bijna twee maanden vermist. Totdat Adrie van den Berg en zijn vriend Hans van Straten iets in de rivier zagen drijven en met de roeiboot gingen kijken. Adrie was de zoon van Janus van den Berg, veerman van de pont Tienhoven-Jaarsveld, waarbij ook een roeiboot hoorde. In de dagen ervoor waren er zakken meel uit de rivier 'gevist'. In tijden van honger zeer welkom en de binnenkant was droog! Waarschijnlijk afkomstig van een paard en wagen die eerder langsgedreven waren.

Die maandag 13 november 1944 moesten de 11-jari-ge jongens tot voorbij het midden van de rivier roeien om te ontdekken dat het twee ontklede lichamen waren. Ze waren in slechte staat, zo erg dat de jongens besloten de touwen niet om de hoofden, maar om de lichamen te binden. Ze hadden, met de sterke stroming, al hun kracht nodig om terug te roeien.

Ter hoogte van de vroegere zalmvisserij 'De Koekoek' brachten zij ze aan land en waarschuwden vader Van den Berg. Die besloot de actie van de jongens niet te noemen toen hij aangifte deed bij de bezetter. De identificatieplaatjes waren gelukkig nog op de licha-

Hans van Straten in de Tienhovense kerk.

Document National Archives of Canada.

men aanwezig, waardoor hun namen te achterhalen waren.

Hans van Straten wist zich te herinneren dat de Duitse soldaat die bij hem thuis verbaal opmaakte bij het weggaan met z'n hoofd door de glazen deur liep! Adrie van den Berg vertelde dat hij de dag erna niet kon eten: "zo erg zagen de lichamen eruit".

De Duitsers gaven een timmerman opdracht twee kisten te maken, die van binnen met lood bekleed werden. Noodzakelijk bij slachtoffers door verdrinking.

De vader van Hans van Straten was koster in de St. Nicolaaskerk in Tienhoven. Hans weet nog precies waar die twee kisten in de kerk opgebaard hebben gestaan. Na twee dagen werden ze door de Duitsers weggevoerd en de jongens in Tienhoven hebben nooit geweten waar ze werden begraven.

Navraag leerde mij dat de Duitse Ortzkommmandant in Gorcum zat; hij heeft vermoedelijk opdracht gegeven de lichamen daarnaartoe te vervoeren.

Er waren ook enkele Duitsers aangespoeld; die zijn tegelijk begraven op het door de Duitsers in beslag genomen deel van de begraafplaats aan de Vries Robbéweg. Ik heb een vrouw gesproken die er tegenover woonde en als jong meisje deze begrafenis heeft gezien.

In de Canadese archieven staat Harold Magnusson te boek als 'overleden als krijgsgevangene'. Op 14 november... Dat moet berusten op een misverstand. Gezien de staat van de lichamen is dit onwaarschijnlijk. De Duitse archieven kunnen hierover geen helderheid verschaffen; het grootste deel daarvan is verbrand tijdens het bombardement van Potsdam.

OFFICIAL CANADIAN ARMY OVERSEAS CASUALTY NOTIFICATION			
NUMBER	G-53266	RANK	Sapper
		SERVICE UNIT	R.C.E. (CA)
NAME	MAGNUSON, Harold Cecil		
DATE OF BIRTH	21st	MONTH	April
DAY		YEAR	1922
		Date Enlisted:	19-6-42
MARITAL STATUS	Single		
	Religion: United Church		
NEXT OF KIN AS SHOWN ON R.F.M. 1, 2 & 3 RELATIONSHIP	Mother		NAME Mrs. Emma Magnusson,
ADDRESS	33 Paddecoek Street,		ADDRESS D.A.B.
	Saint John, N.B.		
ADDITIONAL PERSON TO BE NOTIFIED	ADDRESS		
PARENTS NAME	ADDRESS		
(IF SOLDIER MARRIED OVERSEAS)			
AUTHORITY CAS. SIG. NO.	Canrecords - 7256A	H.Q.405-M-34,075	DATE date not
CASUALTY DETAILS	Previously reported missing in action now officially reported died whilst P.O.W.		stated
AMENDMENT AS TO DATE OF CASUALTY			
WESTERN EUROPEAN THEATRE OF WAR			
LAST WILL ATTACHED TO NOTIFICATION TO A. OF E.I.	MM YES/NO	M.F.M.S. ATTACHED TO NOTIFICATION TO A. OF E.I.	YES/NO
		O/S with R.C.E. 23 Fd Coy	DATE 5-4-45
		S/L2855	<i>Magnuson</i> OFFICER I/C F
	6	COPY FOR DOCUMENT FILE	

De 'Oude Kerk' in Oosterbeek.

Tijdens hun kampeervakantie in Otterlo fietsten Paul Will en zijn vrouw naar de 'Oude Kerk' in Oosterbeek. In deze kerk van de 10^e eeuw werden tijdens Operatie Market Garden gewonde militairen opgevangen. Het is nu een pelgrimsplaats voor veteranen geworden.

Paul vertelde de rondleider, Henk Duinhoven, dat de kerk veel lijkt op die van Tienhoven. Waarop deze zei: "Tienhoven? Daar zijn twee slachtoffers van de slag om Arnhem geborgen uit de Lek."

Thuisgekomen wilde Paul daar meer over weten en zocht naar informatie. Hij stuurde een brief naar webmaster Richard Heus van de website www.war-graves.nl of hij er iets over kon vertellen.

Die stuurde de brief door naar mij en vroeg mij te reageren, omdat ik er intussen veel meer van wist. (Ik was met Richard in contact gekomen toen hij reageerde op mijn oproep in de Gorcumse Courant of iemand informatie over het oorlogsgraf had).

Dat wilde ik wel doen en nam contact op met Paul en vertelde hem over de resultaten van mijn zoektocht. Bijv. dat ik al contact had met familie van Magnusson in Canada. We spraken af dat ik naar Tienhoven zou komen. Dat gebeurde op 18 mei 2004 in de tuin aan de Lek bij de woonark van Wijna van den Berg. Die lag op de wal vlak bij de plaats waar de veerpont was geweest.

Daar ontmoette ik Adrie en Hans en gaandeweg het gesprek bleken zij de twee "jongens van 11" te zijn!

Ik kon het nog niet geloven, dat had ik niet verwacht. Thuisgekomen heb ik direct naar Canada gebeld om het nieuws te vertellen.

En daarna ging alles in een stroomversnelling...

Met webmaster Andries Hoekstra van de website www.marketgarden.com had ik al contact gezocht; wij hebben onze informatie met elkaar gedeeld. Toen ik een foto van Harold kreeg van zijn familie heb ik die aan hem doorgestuurd. Later kreeg ik een foto van tweelingzus Hilda, ook die ging naar Andries. Die gebruikte deze foto's tijdens de TV uitzending over de presentatie van zijn *database* in februari 2004. Later heeft hij de reporters van het programma Netwerk op het spoor gezet van mijn ontdekking van de twee 'jongens' en in augustus kreeg ik een telefoontje of ik daaraan mee wilde werken. Ze kwamen 11 augustus en vonden het een interessant onderwerp, alleen wilden ze wel dat iemand van de familie overkwam uit Canada. Het liefst hadden ze er ook familie van de Poolse militair bij; maar daar had ik (nog) niet naar gezocht.

Harold en Hilda Magnusson.

Het had nogal wat voeten in de aarde, de dochters van Harold's tweelingzus hadden namelijk geen paspoort. Er moest in korte tijd heel veel geregeld worden. Maar dat lukte wonderwel; ik had zelfs nog kans gezien een herdenking bij het graf te regelen.

We haalden de zussen zondag 12 september op van Schiphol, zij logeerden bij ons. Ze konden niet wachten tot we thuis waren om meteen alle spulletjes van Harold die hun moeder altijd in een doos bewaarde aan mij te laten zien. Zoals medailles, foto's, krantenknipsels, enz. Ze hadden zoveel te vertellen. Zoals: toen de tweeling te vroeg geboren was, gaf de dokter niet veel kans dat ze het zouden redden. Maar hun moeder voedde ze met een oogdruppelaar en zette ze in een schoendoos bij de kachel. Helaas mocht Harold maar 22 jaar oud worden... .

Zij lieten ook een oude foto van het veer zien.

Beelden
van de TV-
uitzending.

GORINCHEM - Ruim een halve eeuw wist eigenlijk niemand wie er precies begraven lag in het oorloggraf van de W. de Vries Robbéweg, maar dat is inmiddels veranderd. Maandagmiddag plechtigheid gehouden voor de in 1944 gesneuvelde Canadese militair Harold Cecil Magnusson. Met vlag- en muzikaalvertoon en twee mannen stilt. En speciaal voor de gelegenheid waren twee vrouwen vanuit Canada naar Gorcum gereisd, de dochters van Hilda Magnusson, Harold's tweelingzus. Ook aanwezig waren de twee mannen die de lichamen van Magnusson en een Poolse paratrooper in 1944 vonden in de Lek, toen ze beiden 11 jaar waren. Het verhaal van Harold Cecil Magnusson werd stukje bij beetje

bekend sinds de in Milsbeek woonachtige Alice van Bekkum haar oog liet vallen op het bordje 'Oorloggraf Gemeenbest' bij de ingang van de begraafplaats en gefascineerd raakte door de onbekende soldaat. Ze werd daarvoor bedankt door twee Canadese zusters, die door het speurwerk van de geboren Hardinxveldse de oom leerden kennen, waarover hun moeder hen vroeger wel eens verteld had. Beelden van de herdenking zijn vandaag (woensdag) te zien in het tv-programma Twee Yandaag. Komende dinsdag wordt overigens bij het Joods Monument aan het Melkpad de jaarlijkse herdenking gehouden. Deze plechtigheid begint om 19 uur.

FOTO GRAFFITI

Gorcumse Courant 15-09-2004 (Photo-Graffity).

De dag erna moesten wij al vroeg in Gorcum zijn voor de TV-opnames; eerst een interview en daarna op de begraafplaats. Na de lunch richting Tienhoven, eerst opnames in de kerk en daarna werden Adrie en Hans gefilmd bij de Koekoekswaard.

Toen Adrie daarna terugreed op de afrit naar de kerk, werkten de remmen van zijn scootmobiel niet en we konden de klap tegen de trap niet voorkomen. Gelukkig liep het goed af! Nadat we van de schrik waren bekomen, reden we naar Gorcum voor de herden-

king. Onderweg vielen de eerste druppels regen. 'De tranen van Hilda' zeiden we tegen elkaar.

De herdenking vond plaats in de stromende regen, een wonder dat de trompet en de doedelzak nog zo mooi klonken. Nadat ds. L. van Wingerden (oud-klasgenoot van mij) zijn overdenking had geëindigd, werden er kransen gelegd.

Terwijl ik zelf nog een dankwoordje sprak viel de geluidsinstallatie door te veel nattigheid uit. Dat heb ik

uitgelegd als een verwijzing naar die nacht op de Netherrijn. Ook toen regende het en de motor van de boot, waarin Harold zat, stopte in het midden van de rivier. Door: nat geworden bougies! Ze waren kansloos en kregen een voltreffer

Dat de padvinders actief betrokken waren bij de herdenking had een reden

Deze foto van Magnusson's graf werd in 1945 gemaakt door Hopman van den Berg van de Scouts in Gorcum. Hij stuurde via het Rode Kruis een brief

naar de ouders en vertelde dat hij ieder jaar met zijn scouts bloemen bij het graf zou brengen. Hij nam contact met mij op na de oproep in de krant en vertelde mij hierover. Hij had daarna een brief van de familie gekregen, maar die kon hij niet meer vinden. Dus wat schetst mijn verbazing toen de zussen die foto meebrachten, zonder begeleidende brief helaas.

Samen met zijn zoon kon de oude Hopman aanwezig zijn bij de herdenking en de zussen ontmoeten. De volgende dag werden wij verwacht in Tienhoven, nu voor de onthulling van het paneel door de nichtjes van Magnusson.

Maar eerst neem ik u nog even mee terug naar het bord...

Nadat Paul had gesproken over 'iets' te doen met de informatie over de twee militairen; heb ik voorgesteld een herinneringsbord op de kerkmuur te hangen. En ook kerkvoogd Blom benaderd. Dat resulteerde eind augustus in de aanvraag van een ANWB-paneel door de heer Daniels voor de Historische Vereniging. En met wat zachte drang kreeg men het voor elkaar om het nog op tijd af te leveren.

Adrie de Groot en Riet van Gelderen hadden een mooie Canadese vlag genaaid, waarmee het paneel bedekt was. De Canadese zussen Alison en Mary Ellen mochten dat onthullen in aanwezigheid van o.a. de burgemeester van Zederik. De gemeente heeft aan het paneel mee betaald.

Het bezoek van de zussen was gepland in de week van de 60^e herdenking van Operation Market Garden. Daar was een groot aantal veteranen voor naar de omgeving van Arnhem gekomen.

De vraag of ik ook familie van de Poolse militair had gevonden speelde door mijn hoofd. Een eerdere ontmoeting met Arno Baltussen van de Stichting Driel-Polen leidde ertoe dat ik hem vroeg hoe ik in die tijd eventueel een kameraad van Gajownik zou kunnen vinden. Hij stelde voor een foto met mijn oproep op te hangen in de kerk in Driel; daar was een tijdelijke tentoonstelling.

Ere-saluut aan het graf. Heinz Daniels filmt de plechtigheid, naast hem (onder de paraplu) Herman Weeda (Photo-Graffiti).

Czeslaw Gajewnik.

Zijn nicht Wanda bij het graf in Oosterbeek.

Foto van de situatie toen.

Een hele tijd later kreeg ik een telefoontje van een gastgezin in Doorwerth. Men vertelde dat een gast, Bolek Ostrowski, in de kerk zijn vriend had herkend. Hij had hem nooit meer gezien nadat ze boven Driel uit het vliegtuig waren gesprongen. En hij woont vlak bij Toronto in ... Canada. Ongelooflijk!

Toen ik hem sprak aan de telefoon heb ik eerst gezegd hoe blij ik was dat hij Engels sprak; daar herinnert hij mij nu nog wel eens aan. Vorig jaar is hij 93 jaar geworden; hij hoopt in september naar de herdenking in Driel te komen.

Bolek heeft later voor mij een familielid in Polen opgespoord. Helena, de oudste zus van Czeslaw Gajewnik, leefde toen nog en ik kon haar een foto van het graf sturen. Daar was ze heel erg blij mee. Via haar schoondochter kreeg ik een foto van Helena opgestuurd met de foto van het graf van haar broer in de hand, ze was toen al in slechte conditie en is later overleden.

September 2006 kwam schoondochter Wanda naar mij, zij was het eerste familielid dat het graf in Oosterbeek kon bezoeken. Communicatie gebeurde via een woordenboek. Zij kwam helaas niet op tijd om het bezoek van Bolek aan Tienhoven mee te maken.

Onlangs kreeg ik een afdruk van een document over de herbegraving van Gajewnik, van Gorcum naar de oorlogsbegraafplaats in Oosterbeek. In 1946 werd op 21 augustus daarvoor toestemming verleend door de burgemeester van Gorcum.

Wanda bracht een stapeltje brieven mee die de ouders van Czeslaw na zijn dood kregen. Die waren geschreven in het Engels en nooit gelezen! Ik was de eerste die ze mocht lezen, heel ontroerend. Ze waren van een vriendin in Schotland waar de Polen werden opgeleid tot parachutisten. Ze schrijft dat hij niet teruggekomen is van de laatste missie en wacht in spanning bericht af.

Dat heeft ze nooit gekregen, ook al probeerde ze na de oorlog via het Rode Kruis de ouders van hem te vinden. Doordat haar adres van 1944 op de brieven stond kon ik haar vinden via de Historische Vereniging van Markinch. Ze was erg verbaasd en vertelde dat ze blij was dit verhaal eindelijk te kunnen afsluiten. In 2007 heb ik haar ontmoet: Bunty, het vriendinnetje van Czeslaw! Van zijn familie mocht ik haar de brieven teruggeven.

Poolse veteranen branden kaars bij gedenkbord

TIENHOVEN - Czeslaw Smyka en Bolek Ostrowski brandden vorige week donderdagmiddag beiden een kaars bij het gedenkbord aan de hervormde kerk in Tienhoven. De Poolse oorlogsveteranen, die vochten tijdens de operatie Market Garden in en rond Arnhem, eerden daarmee één van hun kameraden: Czeslaw Gajewnik. Hij was één van de twee soldaten die bij Tienhoven gevonden werd in de rivier en waarvoor twee jaar geleden een herdenkingsplaat in de kerk werd aangebracht. De twee Polen, die beiden in Canada wonen, waren in Nederland voor de onthulling van een monument van de stichting Driel-Polen. foto Geurt Mouthaan

Het Kontakt 21-09-2006. Rechts Bolek Ostrowski.

De lokale krant Glenrothes Gazette deed verslag; foto.G.G.

GEMEENTE										
Vlag	Nationaliteit	Naam en voornamen	Tuigsp. nummer	Nr. van het identiteitskaartje	Plaats	Adres	Opmerkingen	Opmerkingen	Opmerkingen	Tuigsp. nummer
		A.P. G.A. Jewnik								
		G. 53266 Spr. H.G. Ma Gnusson								

Document: Archief Het Nederlandse Rode Kruis.

Tekst document:

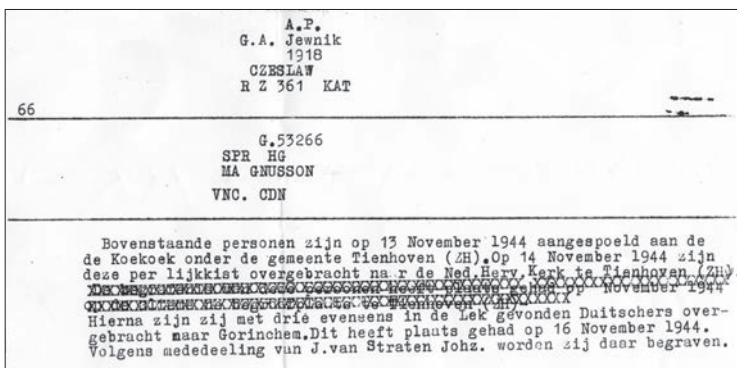
A.P.G.A. Jewnik, 1918 Czeslaw, R Z 361 KAT
G. 53266 Spr. H.G. Ma Gnusson YNe. CDN

Bovenstaande personen zijn 13 november 1944 aangespoeld aan de Zalmvisserij "DE KOEKOEK" onder de gemeente TIENHOVEN (Z.H.) Per lijkst zijn ze 14 november d.a.v. overgebracht naar de Ned. Hervormde Kerk te Tienhoven (Z.H.). Vervolgens zijn ze overgebracht naar de gemeente Gorinchem, waar ze begraven zouden worden.

Aan de rechterzijde staat: Behalve de hiernevens vermelde personen zijn er gedurende de bezettingstijd in de gemeente Tienhoven (Z.H.) geen geallieerde militairen neergestort, aangespoeld, opgevischt of gevonden. De bijzonderheden, welke U wenscht, kan ik U helaas niet verstrekken. De opschriften voorkomende op hun nummerplaatjes zijn in hun geheel overgenomen. Verdere bewijzen, waaruit hun identiteit bleek, werden niet aangetroffen.

Tienhoven (ZH), 4 October 1945.

Wnd. Burgemeester J. Brouwers

Document: Archief Zederik.

Document Bureau Rechtsherstel Gorinchem. Bovenstaande personen zijn op 13 november 1944 aangespoeld aan de Koekoek onder de gemeente Tienhoven (ZH). Op 14 november zijn deze per lijkst overgebracht naar de Ned. Herv. Kerk te Tienhoven (ZH).

Hierna zijn zij met drie eveneens in de Lek gevonden Duitsers overgebracht naar Gorinchem. Dit heeft plaats gehad op 16 november 1944.

Volgens mededeling van J. van Straten Johz. worden zij daar begraven.

Deze informatie kwam, lang nadat de lichamen waren geborgen, boven water...

In Het Nieuwsblad van 2004 nr. 4 staat een foto afgebeeld van soldaten die een oude dame helpen in Best N.B.. Deze bracht de familie uit Canada mee, ze hebben altijd gedacht dat de linker soldaat Harold was. Dat zou dan de laatste foto zijn voor hij in september 1944 sneuvelde.

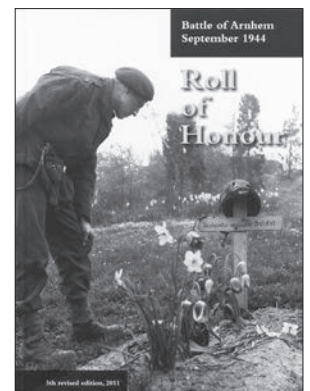

Tot ik van een veteraan hoorde dat dit geen Canadees uniform is. Later kwam het bericht dat de Canadese Engineers niet op dat moment in Best kunnen zijn geweest. Het moet dus een dubbelganger van Magnusson zijn op de foto.

De officiële Airborne herdenkingen vinden ieder jaar plaats rond 17 september, dat was het begin van Operation Market Garden. Zie www.airborne-herdenkingen.nl

Dan worden er kransen gelegd op het Polen-plein in Driel op de zaterdagmiddag. Daarna worden de zeven Canadese soldaten herdacht bij het Engineers Monument aan de Drielse Veerdijk. Dat staat op de plaats waar de 'storm boats' werden afgeladen van de trucks. Om daarna gedragen te worden over de dijk en door de uiterwaarden voor ze aan de evacuatie konden beginnen.

De vernieuwde uitgave van de 'Roll of Honour' is een prachtig boek waarin alle slachtoffers van de slag om Arnhem uitvoerig worden belicht. Ook Gajewnik en Magnusson komen uitgebreid aan bod (www.vriendenairbornemuseum.nl/roll_of_honour_2011.htm).

Cherry Prins uit Tienhoven heeft een mooi stukje geschreven over Czeslaw Gajewnik (www.vijfeeuwenmigratie.nl/verhalen/he-didnt-want-leave-his-team-shorthand).

September 2011 ontmoette zij een andere vriend van Gajewnik in de kerk in Driel. Het is de veteraan Stan Opalasz uit Amerika.

Historische plaatjes met een praatje

In de aanloop en voorbereiding van de expositie over de kersentijd en de vroegere kersenboomgaarden, een overzicht van de eigenaren van de kersenboomgaarden en de pachters van de kersen.

Navraag bij huidige en vroegere fruittelers/handelaren om te weten te komen wanneer deze fruittak is begonnen, leverde geen precies antwoord op.

In het maartnummer van 2011 beschreef ik de groente- en bloemenkwekerij "t Hooghuys" van de familie van Staveren, midden in Ameide, die vele werklieden in dienst had, in de periode 1880 tot 1900.

Ook bezat de familie een kersenboomgaard op het eind van de Kerkweg, in de volksmond het "Breeje Pad". Op het voetbalveld achter de kantine staat nog steeds het hek dat vroeger toegang gaf tot de kersenboomgaard.

Tevens staat op oude rekeningen van Slot Herlaer "fruit- en pluimveebedrijf".

Op een landmeterkaart van maart 1893 uit het gemeentearchief staan al de namen van de eigenaars van de eerste kersenboomgaarden in het getekende perceel geschreven.

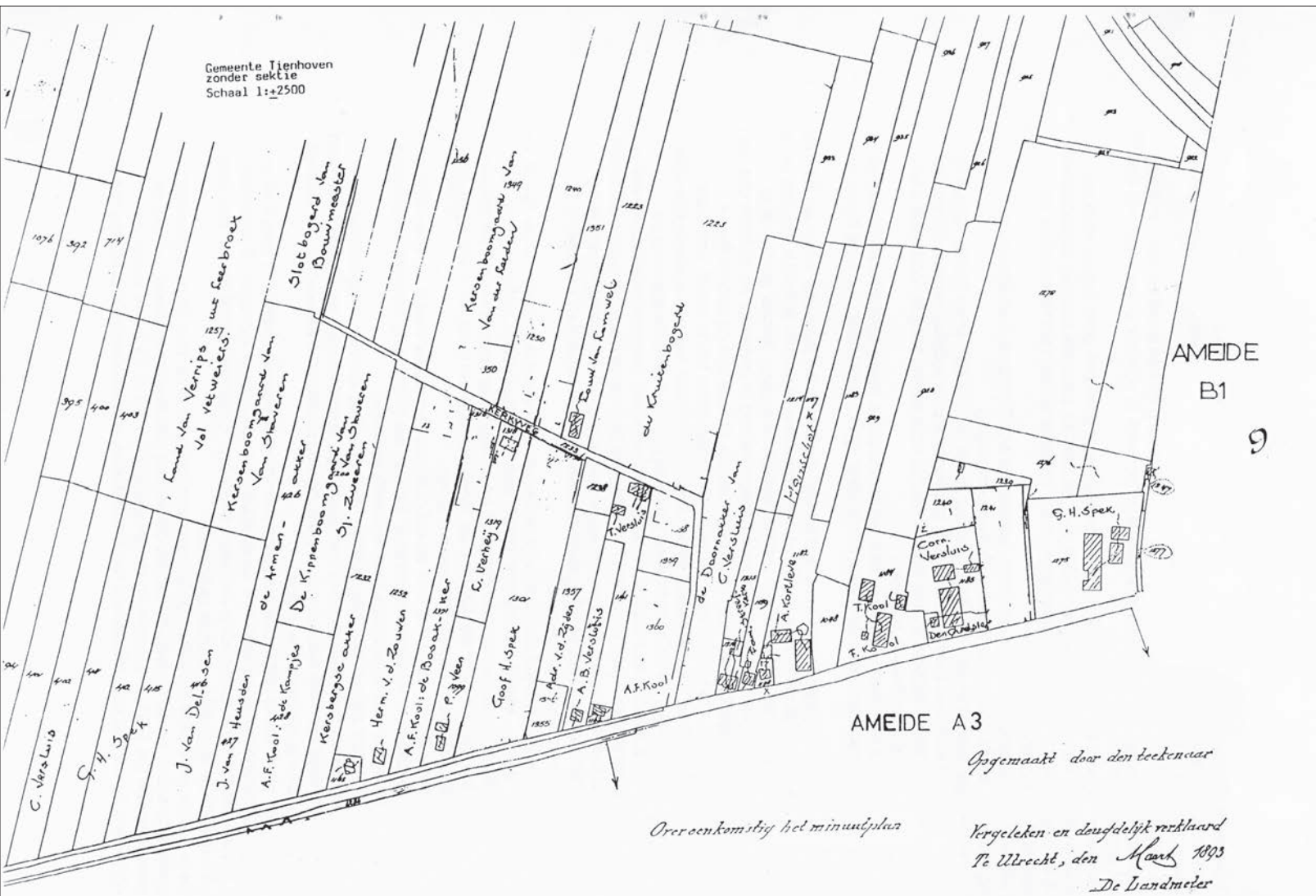
Op de Hogewaard, voorbij de familie Spek, was de "Langebogerd"; het pad er naar toe met aan beide

1941: kersenboomgaard "Doornakker", gelegen langs het Breeje Pad.

zijden vlierstruiken, dat het "Horregat Pad" werd genoemd, was eigendom van de familie Graswinckel. Met Koninginnedag werden er ook kinder- en volksspelen gehouden in deze boomgaard, met 's avonds muziekconcerten en de ijscokar van de familie Streefkerk.

Op de hoek van de Hogewaard en het "Breeje Pad" lag de "Doornakker", ook eigendom van de familie Graswinckel.

Rechts op het "Breeje Pad" lag in de hoek de "Kruytenbogerd", eigendom van de familie Kruyt. Verder op rechts de kersenboomgaard van de familie Van der Leeden, met aan de achterzijde een doornhaag, en op het eind de kersenboomgaard van de familie Van Staveren.

Al deze kersenboomgaarden lagen op Tienhovens grondgebied, maar waren bereikbaar vanuit Ameide. In Tienhoven de kersenboomgaard van Slot Herlaer en om de kerk heen de kersenboomgaard van Francien Middelkoop, ook wel "Potrecht" genoemd. Later verkocht aan de familie Bouwmeester, met de ingang naast het huis van de familie Nomen, nu een leegstaand boerderijtje voor de nieuwe huizen. Verderop in Tienhoven de boomgaard van Kees Wink. Opvolgend de kersenboomgaard van Klaas Buijserd, en daarna de "Piramidebogerd" van Teunis de Jongh. De laatste bogerd was van Griet de Hoop.

Bij de bekende familie Verheij uit Ameide is een lijst bewaard gebleven van gepachte kersen door Jacobus Verheij vanaf 1904 tot 1962. Op de zaal van "t Fortuin" van de familie Diepenhorst werden in het voorjaar de kersenboomgaarden verpacht aan de hoogst biedenden. De zaal was propvol, zelfs op de trap, door bieders, kersenplukkers en nieuwsgierigen uit Ameide, wat een spannende middag gaf. De eerste die afmijnde was de trendzetter voor de prijzen

van de andere boomgaarden. Er was zeker concurrentie onder elkaar, maar ook saamhorigheid; verschillende families werkten samen om de grote arbeid die eraan kwam in de kersentijd te verdelen. Er kon in de kersentijd veel verdiend worden, maar ook konden de kersen verhagelen; bij warm broeierig weer was het ook een verloren kersentijd. Met de komst van het carbidkanon om de spreuwen te verjagen, werd ook een deel van de kinderen verjaagd, omdat ze bang waren voor de harde knallen. De kersentijd heeft geduurd tot omstreeks 1965, de "Doornakker" is in 1966 gerooid. Andere boomgaarden in Tienhoven en de boomgaard van Van Staveren waren al eerder gestopt.

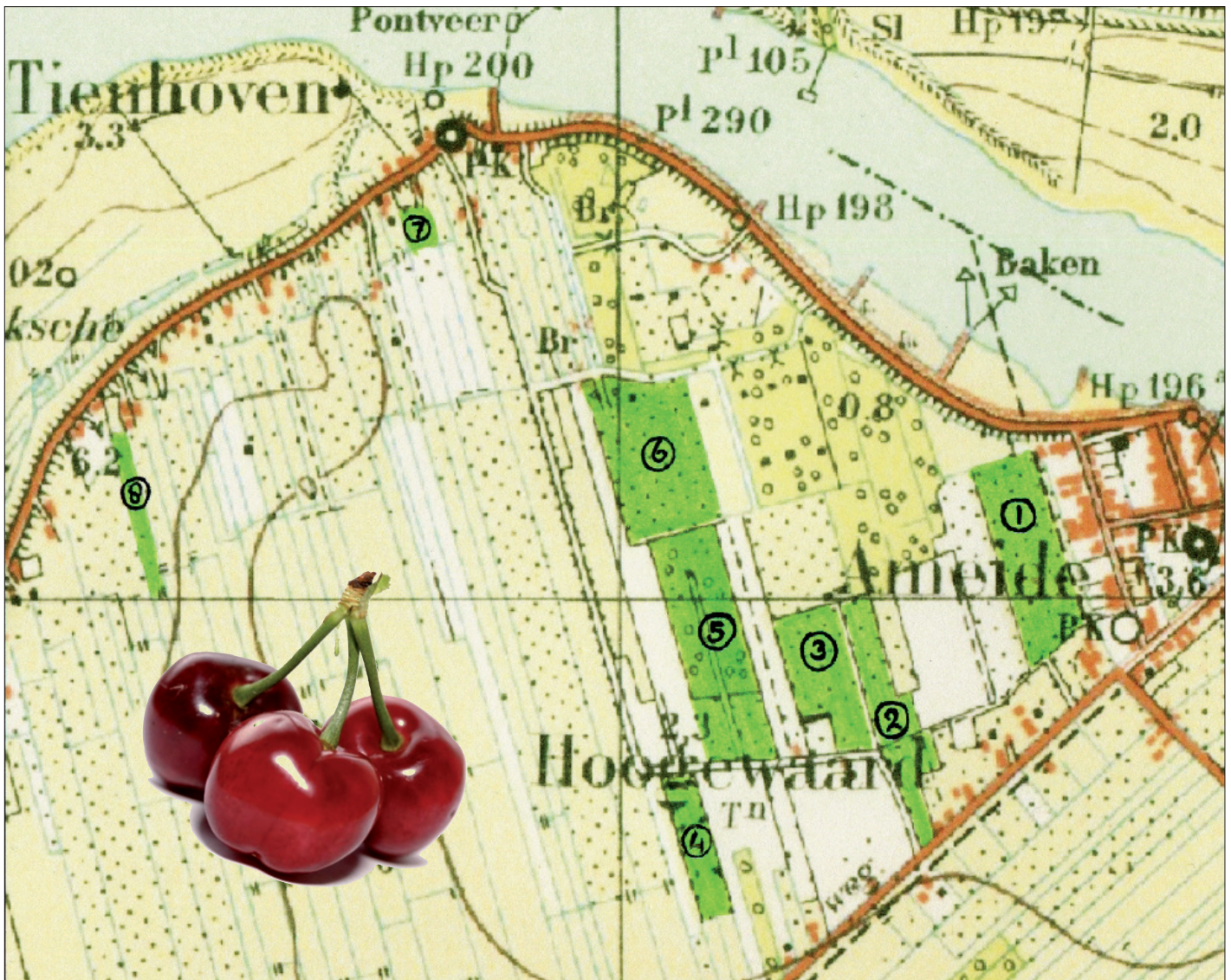

Om dit gebeuren nog eens in onze beleving terug te laten komen, organiseert de Historische Vereniging later dit jaar een expositie over de vroegere plaatselijke kersenboomgaarden.

Een hartelijke groet en tot in de kersentijd,
Krijn van der Ham

1910 De kersenplukkers poseren graag voor de fotograaf. De kerserbogerd, gelegen aan de Burggraaf in Meerkerk, werd dat jaar gepacht door Jacobus Verheij uit Ameide. 3e van links is Leendert, de klompenmaker uit de Molenstraat (Brouwerij).

Locatie kersenboomgaarden rondom Ameide en Tienhoven

1. "Langebogerd"
(eigendom van familie Boetselaar)
2. "Doornakker"
(eigendom van familie Vaillant)
3. "Kruytebogerd"
(eigendom van familie Kruyt)
4. "Van Staverenbogerd"
(eigendom van familie Van Staveren)
5. "Bijtenbogerd"
(eigendom van Van der Leeden)
6. "Slotbogerd"
(eigendom van Slot Herlaar)
7. "Potrecht"
(eigendom van Francien Middelkoop)
8. "Piramidebogerd"
(eigendom van Teunis de Jongh)

Ameide, 6 Juni. De groote kersenverpachtingen hebben alhier plaats gehad. De opbrengst uit 8 boomgaarden onder Jaarsveld, Tienhoven en Ameide is geweest f 2314 tegen f 1923 voor 7 boomgaarden in het vorige jaar. De prijs wordt geschat op 6 cents per kilo aan den boom; de boomen zijn goed beladen, doch hebben tengevolge van de aanhoudende droogte vele vruchten laten vallen.

De kersenboomgaarden nu alle geopend

Thans zijn alle kersenboomgaarden voor het publiek open gesteld. Reeds velen kwamen per auto en rijwiel naar Ameide, voor een bezoek aan de boomgaarden. Vooral de boomgaarden, die rond om het slot Herlaar liggen, trekken veel bezoekers, die gelijktijdig een rondwandeling maken, door de mooie lanen van het slot, die nu voor het publiek opengesteld zijn. Zoals bekend, komen ook ieder jaar enkele salonboten uit Rotterdam naar Ameide met een groot aantal passagiers.

Uit de Nieuwe Gorinchemse Courant:

- 9 juni 1880
- 1 juli 1953

Johan Wolfert van Brederode, heer van Ameide

Johan Wolfert van Brederode trouwde twee keer. Op 19 juni 1619 trad hij in hij huwelijk met Anna Johanna van Nassau-Siegen (1594-1636). Het huwelijk werd gesloten op het slot Broich bij Mülheim aan de Ruhr. Zij kregen twaalf kinderen, waarvan twee zonen en vier dochters dood geboren zijn. Op 11 februari 1638 trouwt hij met Louise Christine van Solms-Braunfels (1606-1669). Het huwelijk werd gesloten in 's-Gravenhage. In dit huwelijk werden acht kinderen geboren.

Rechtsboven: Kasteel Batenstein-Vianen, schilderij van Jan van Goyen ca. 1630.